

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

ŠVEICARIJOS ir LIETUVOS
bendradarbiavimo programa

KVALIFIKACIJŲ IR
PROFESINIO MOKYMO
PLĖTROS CENTRAS

Remiamas Šveicarijos indėliu mažinant ekonominius ir socialinius skirtumus ES

www.swiss-contribution.admin.ch

TREČIŲJŲ ŠALIŲ PILIEČIŲ PERKELIAMŲ KOMPETENCIJŲ UGDYMAS

Bendrasis modulis

Vilnius, 2026

TREČIŲJŲ ŠALIŲ PILIEČIŲ PERKELIAMŲ KOMPETENCIJŲ UGDYMAS

Bendrasis modulis

PARENGĖ:

KVALIFIKACIJŲ IR PROFESINIO MOKYMO PLĖTROS CENTRAS

Viršuliškių g. 103, LT-07196 Vilnius

Tel. +370 670 04 104

El. p. info@kpmopc.lt

<https://kpmopc.lv.lt/>

MAKETAVO:

LJ „KRIVENTA“

V. Pietario g. 5-3, LT-03122 Vilnius

Mob. tel. +370 682 47 899

El. p. kriventa@kriventa.lt

Turinys

1.	Įvadas	4
2.	Apie kompetencijas	5
2.1.	Mokymosi mokyti kompetencija	7
2.1.1.	Sėkmingas ir efektyvus mokymasis	8
2.1.2.	Savęs pažinimas, mokymosi planavimas, savarankiškas mokymasis	11
2.1.3.	Informacijos kaupimas ir analizė	20
2.1.4.	Problemų identifikavimas, jų sprendimų paieška dirbant individualiai ir komandoje	24
2.2.	Teisinio raštingumo kompetencija	30
2.2.1.	Lietuvos politinė sistema	30
2.2.2.	Darbo sutarties sudarymas. Darbo ginčų sprendimo būdai	35
2.2.3.	Laisvas darbo jėgos judėjimas. Užsieniečių teisinė padėtis Lietuvoje	39
2.2.4.	Kelių eismo taisyklės	42
2.3.	Sociokultūrinio šalies pažinimo kompetencija	47
2.3.1.	Lietuvos istorija ir geografija	47
2.3.2.	Kultūra, kalba, tradicijos	50
2.3.3.	Lietuvos ekonomikos apžvalga ir galimybės darbo rinkoje	53
2.3.4.	Socialinių tinklų galimybės profesiniame gyvenime	58
3.	Metodinės rekomendacijos profesijos mokytojams	63
4.	Šveicarijos gerosios praktikos elementai perkeliamų kompetencijų ugdyme	64
5.	Priedai	65
5.1.	Šaltiniai ir literatūra	65
5.2.	Pavyzdiniai pamokų / užsiėmimų planai	66
5.3.	Užduočių atsakymai	69

1. Įvadas

Lietuva, kaip Europos Sąjungos (ES) ir Šengeno erdvės narė, pastaraisiais metais vis dažniau susiduria su migracijos procesais, ypač atvykstančiųjų iš trečiųjų šalių asmenų srautais. Trečiųjų šalių piliečiai – tai asmenys, kurie nėra ES, Europos ekonominės erdvės (EEE) ar Šveicarijos Konfederacijos piliečiai. Šiai grupei priklauso žmonės iš tokių šalių kaip Ukraina, Baltarusija, Indija, Turkija, ir daugelis kitų. Šių asmenų atvykimas į Lietuvą lemia tiek ekonominius, tiek socialinius pokyčius, kelia iššūkių integracijos, darbo rinkos ir teisinės sistemos srityse.

Trečiųjų šalių piliečiai Lietuvoje gali gyventi ir dirbti turėdami atitinkamus teisinius dokumentus – leidimą laikinai gyventi, leidimą nuolat gyventi arba nacionalinę vizą. Leidimas laikinai gyventi paprastai išduodamas tam tikram laikotarpiui (iki 2 metų) dėl konkretaus tikslo: darbo, studijų, šeimos susijungimo ar verslo. Gavus leidimą nuolat gyventi, trečiosios šalies pilietis įgyja daugiau teisių – gali laisviau dirbti, keisti darbdavį, gauti socialines garantijas. Pastaraisiais metais procedūros buvo supaprastintos, ypač kvalifikuotiems trūkstamų profesijų darbuotojams.

Trečiųjų šalių piliečiai sudaro vis didesnę Lietuvos darbo rinkos dalį. Dėl gyventojų senėjimo ir emigracijos šalyje trūksta darbo jėgos, todėl trečiųjų šalių piliečiai tampa svarbiu ekonomikos ramsčiu. Dažniausiai jie dirba statybos, transporto, logistikos, gamybos ir paslaugų sektoriuose. 2024–2025 m. statistika rodo, kad daugiausia darbuotojų atvyksta iš Ukrainos, Baltarusijos, Kirgizijos, Uzbekistano ir Moldovos. Vis dėlto trečiųjų šalių piliečiai neretai susiduria su biurokratinėmis procedūromis įsidarbinant, ribota informacija apie teises ir pareigas, diskriminacija ar stereotipais darbo vietoje bei kalbos barjeru.

Trečiųjų šalių piliečiai taip pat vis dažniau renkasi Lietuvą kaip studijų kryptį. Aukštosios mokyklos siūlo programas anglų kalba, pritaikytas studentams iš užsienio. Studentai atvyksta pagal nacionalinę vizą arba leidimą laikinai gyventi dėl studijų. Po studijų jie gali gauti leidimą likti Lietuvoje iki 12 mėnesių darbo paieškai. Ši politika skatina kvalifikuotų specialistų pasilikimą šalyje ir prisideda prie ekonomikos augimo.

Integracijos procesas yra vienas iš didžiausių iššūkių. Nors trečiųjų šalių piliečiai turi teisę naudotis sveikatos apsaugos, švietimo sistema ir socialinėmis paslaugomis, praktikoje kyla sunkumų. Svarbu, kad atvykėliai gebėtų integruotis, mokytųsi lietuvių kalbos, gerbtų šalies kultūrą ir tradicijas. Visuomenės požiūris į trečiųjų šalių piliečius pamažu tampa vis atviresnis, ypač po 2022 m., kai Lietuva priėmė daug karo pabėgėlių iš Ukrainos.

Lietuvoje trečiųjų šalių piliečių skaičius pastaraisiais metais sparčiai auga ir tampa vis reikšmingesnis demografiniu bei darbo rinkos požiūriu. 2025 m. duomenimis šalyje gyveno 217 988 užsienio valstybių piliečiai – tai sudarė apie 7,54 % visų šalies gyventojų. 2024 m. buvo fiksuotas bendras gyvenančių užsieniečių skaičius 221 848. Iš jų didžiąją dalį sudarė ne ES piliečiai – tai rodo, jog pagrindinis augimo variklis yra trečiųjų šalių asmenų migracija. Duomenys atskleidžia, kad trečiųjų šalių piliečių Lietuvoje dirba apie 150,3 tūkst. – tai 8,7 % augimas lyginant su 138,3 tūkst. pernai tuo pačiu laikotarpiu.

2. Apie kompetencijas

Trečiųjų šalių piliečiai, atvykstantys į Lietuvą, susiduria ne tik su nauja teisine, bet ir socialine bei kultūrine aplinka. Norint sėkmingai integruotis į Lietuvos visuomenę ir darbo rinką, būtina turėti tam tikrų kompetencijų, kurios padeda prisitaikyti prie vietinių sąlygų, įveikti kalbos, kultūros bei profesinius iššūkius. Šios kompetencijos apima tiek praktinius įgūdžius, tiek asmenines savybes, reikalingas efektyviam gyvenimui ir darbui šalyje.

Lietuvių kalbos mokėjimas yra viena svarbiausių kompetencijų trečiųjų šalių piliečiams. Nors kai kuriuose sektoriuose (, transporto ar gamybos) galima dirbti su ribotomis kalbos žiniomis, ilgalaikė integracija be lietuvių kalbos yra sudėtinga. Lietuvių kalbos pagrindai padeda suprasti teisės aktus, darbo sutartis, administracinius dokumentus ir kasdienes situacijas. Kalbos mokėjimas didina karjeros galimybes, gerina bendravimą su kolegomis, klientais ir vietos bendruomene.

Kultūrinis sąmoningumas – gebėjimas suprasti ir gerbti vietines vertybes, elgesio normas bei tradicijas – yra esminė sėkmingos integracijos sąlyga. Trečiųjų šalių piliečiai, atvykstantys iš kitokios kultūrinės aplinkos, turi gebėti prisitaikyti prie Lietuvos darbo kultūros, kur vertinamas punktualumas, atsakomybė ir pagarbus bendravimas. Taip pat būtina suprasti vietos socialines normas – lyčių lygybę, pagarbą žmogaus teisėms ir įstatymų laikymąsi. Aktyvus dalyvavimas vietos bendruomenėse padeda užmegzti socialinius ryšius ir gerina tarpusavio pasitikėjimą.

Norint įsitvirtinti darbo rinkoje, trečiųjų šalių piliečiams būtina turėti profesinių kompetencijų, atitinkančių Lietuvos ekonomikos poreikius. Svarbiausios iš jų: techniniai ir praktiniai įgūdžiai, sertifikuotos kvalifikacijos bei mokėjimas naudotis technologijomis. Skaitmeninis raštingumas tampa būtina darbo sąlyga beveik visose srityse. Profesinis lankstumas – gebėjimas mokytis naujų įgūdžių ar keisti profesiją – yra itin vertinamas dabartiniame darbo rinkos kontekste.

Apie modulį

Modulio tikslinė grupė – profesijos mokytojai, kitas pedagoginis personalas, teikiantis ar planuojantis teikti profesinio mokymo paslaugas trečiųjų šalių piliečiams, trečiųjų šalių piliečiai. Modulis skirtas ugdyti perkeliamas kompetencijas mokant trečiųjų šalių piliečius pagal neformaliojo profesinio mokymo programas.

Modulis orientuotas į praktinę besimokančiųjų veiklą. Kiekvieną modulyje aptariamą temą sudaro trumpas apžvalginis tekstas bei keletas praktinių užduočių, testų, probleminių situacijų analizė, kurias galima atlikti tiek individualiai, tiek grupinių užsiėmimų metu.

MODULIO NAUDOJIMO REKOMENDACIJOS

Modulis – tai tiesiogiai ugdymo procesui parengta praktinė mokymo priemonė, skirta profesijos mokytojams, pedagoginiam personalui bei patiems mokiniams – trečiųjų šalių piliečiams. Pagrindinė jo paskirtis – padėti ugdyti esmines mokinio perkeliamąsias kompetencijas: mokymosi mokytis gebėjimus, teisinį raštingumą bei sociokultūrinę šalies pažinimą.

MEDŽIAGA PASIŽYMI VISAPUSIU PRITAikomumu UGDYMO PROCESU:

- ✚ perkeliamąsias kompetencijas galima ugdyti tiek kaip savarankišką mokymo modulį, tiek integruoti jas į dėstomus profesinius dalykus, pateiktus pavyzdžius bei situacijas adaptuojant prie konkrečios mokinio profesijos specifikos;
- ✚ modulio tekstus, klausimynus bei užduotis galima lengvai konvertuoti į tiesioginę dalomąją medžiagą mokiniams arba panaudoti kaip pagrindą pamokų vaizdinėms skaidrėms;
- ✚ galima naudoti visą modulį arba pasirinkti tik atskiras jo temas, praktinius pavyzdžius ar užduotis, keisti jų eiliškumą, apimtį ir sudėtingumą, pritaikyti jas individualiam, poriniam ar grupiniam darbui;
- ✚ prireikus užduotys gali būti papildomos naujais pavyzdžiais, keičiamos analogiškomis veiklomis ar pritaikomos konkrečios profesinės srities kontekstui, išlaikant ugdomos kompetencijos tikslą.

MODULIS APIMA ŠIAS KOMPETENCIJAS:

Mokymosi mokytis kompetencija. Šioje modulio dalyje aptariamos temos: sėkmingas ir efektyvus mokymasis; savęs pažinimas, mokymosi planavimas, savarankiškas mokymasis; informacijos kaupimas ir analizė; problemų identifikavimas, jų sprendimų paieška dirbant individualiai ir komandoje.

Išanalizavę šią temą, atlikę praktines užduotis besimokantieji gebės:

- ✚ remiantis savirefleksijos rezultatais ir atsižvelgiant į darbo rinkos poreikius, planuoti savo mokymosi procesą ir rezultatus.
- ✚ analizuodami informaciją, identifikuoti problemas ir siūlyti jų sprendimo būdus darbo vietoje.
- ✚ bendrauti ir bendradarbiauti su kitais komandos nariais savo profesiniame kontekste.

Teisinio raštingumo kompetencija. Šioje modulio dalyje aptariamos temos: Lietuvos politinė sistema; darbo sutartis, jos sudarymas, nutraukimas; darbo ginčų sprendimo būdai; laisvas darbo jėgos judėjimas; užsieniečių teisinė padėtis Lietuvoje; kelių eismo taisyklės.

Išanalizavę šią temą, atlikę praktines užduotis besimokantieji gebės:

- ✚ įvardinti pagrindinius demokratinės Lietuvos visuomenės sandaros elementus; suvoks kaip veikia Lietuvos valstybės teisinė ir politinė sistema;
- ✚ žinos darbo sutarties sudarymo pagrindus, pagrindines darbuotojo teises ir pareigas, darbo ginčų sprendimo būdus;
- ✚ žinos užsieniečių, reziduojančių šalyje, teises ir pareigas bei galimybes ES kontekste;
- ✚ gebės laikytis eismo taisyklių, saugiai elgtis kelyje.

Sociokultūrinio šalies pažinimo kompetencija. Šioje modulio dalyje aptariamos temos: Lietuvos istorija ir geografija; papročiai, tradicijos, kalba; ekonomika; socialiniai tinklai, jų poveikis visuomenės gyvenimui.

Išanalizavę šią temą, atlikę praktines užduotis besimokantieji gebės:

- ✚ paaiškinti šalies, kuriose reziduoja, istorinį, geografinį kontekstą; apibūdinti šalies papročius, kultūrinės tradicijas, kalbos svarbą;
- ✚ suvokti ekonominį kontekstą ir individualias profesines perspektyvas;
- ✚ gebės bendrauti informacinėmis technologijomis profesiniais tikslais, suvoks socialinių tinklų svarbą, gebės kritiškai vertinti informaciją.

2.1. Mokymosi mokyti kompetencija

Mokymasis mokyti – tai gebėjimas savarankiškai ir sąmoningai valdyti savo mokymosi procesą, nustatyti tikslus, pasirinkti tinkamus metodus, vertinti pažangą ir taikyti įgytas žinias naujose situacijose. Kitaip tariant, tai gebėjimas mokyti efektyviai ir tikslingai, suprantant savo stipriąsias ir silpnąsias puses.

Mokymasis mokyti reikalauja, kad žmogus prisiimtų atsakomybę už savo mokymosi procesą – pats formuluotų tikslus, planuotų laiką, pasirinktų metodus ir vertintų rezultatus. Tai skatina perėjimą nuo pasyvaus žinių gavėjo prie aktyvaus žinių kūrėjo.

Be vidinės motyvacijos mokymasis tampa formaliu procesu be gilesnio supratimo. Mokymasis mokyti grindžiamas vidiniu noru tobulėti, smalsumu ir suvokimu, kad žinios turi ilgalaikę vertę.

Efektyvus mokymasis reikalauja įvairių strategijų – nuo informacijos paieškos ir atrankos iki kritinio mąstymo bei technologijų taikymo. Skaitmeninė aplinka suteikia galimybę mokyti bet kur ir bet kada, tačiau kartu reikalauja gebėjimo vertinti informacijos patikimumą.

Nors mokymasis mokyti akcentuoja individualų gebėjimą, jis taip pat apima mokymąsi kartu su kitais. Diskusijos, grupinis darbas ir patirties dalijimasis stiprina supratimą ir ugdo kritinį mąstymą.

Mokymasis mokyti yra būtinas siekiant prisitaikyti prie pokyčių – technologinių, ekonominių, socialinių, plėtoti karjerą, nes gebėjimas mokyti leidžia lengviau įgyti naujų kvalifikacijų ar persikvalifikuoti.

Mokymasis mokytis – tai ne vien teorinė sąvoka, o gyvenimo būdas, leidžiantis žmogui išlikti aktyviam, smalsiam ir konkurencingam nuolat besikeičiančiame pasaulyje. Gebėjimas savarankiškai mokytis tampa pagrindiniu įrankiu tiek asmeniniam augimui, tiek profesinei sėkmei.

2.1.1. Sėkmingas ir efektyvus mokymasis

Sėkmingas ir efektyvus mokymasis – tai ne vien žinių įsiminimas, bet gebėjimas mokytis tikslingai, savarankiškai ir sąmoningai. Šiandien, kai informacijos kiekis nuolat auga, svarbiausia tampa ne tai, kiek žinome, o kaip mokomės. Efektyviai besimokantis žmogus moka planuoti, taikyti įvairius metodus, vertinti savo pažangą ir pritaikyti įgytas žinias realiose situacijose.

Kas yra sėkmingas ir efektyvus mokymasis?

Sėkmingas mokymasis – tai mokymasis, kai pasiekiami užsibrėžti tikslai, o įgytos žinios panaudojamos praktikoje.

Efektyvus mokymasis – kai siekiami rezultatai su optimaliomis pastangomis: mokomasi protingai, o ne vien tik sunkiai dirbant. Sėkmingą mokymąsi lemia keli svarbūs veiksniai:

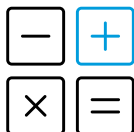
- 🔗 Tikslo aiškumas – žinoti, ko ir kodėl mokaisi.
- 🔗 Motyvacija – vidinis noras mokytis.
- 🔗 Tinkami metodai – pasirinkti veiksmingus mokymosi būdus.
- 🔗 Savęs pažinimas – suprasti, koks mokymosi stilius tau tinka (vizualinis, verbalinis, praktinis ir kt.).
- 🔗 Refleksija – gebėjimas analizuoti savo pažangą ir daryti išvadas.

Efektyvus mokymasis – tai toks mokymosi procesas, kai žmogus informaciją įsisavina greitai, giliai ir ilgam laikui, gebėdamas ją pritaikyti įvairiose situacijose. Tai ne tik žinių kaupimas, bet ir gebėjimas mąstyti, taikyti, analizuoti bei spręsti problemas. Esminis efektyvaus mokymosi tikslas – ne kiekis, o kokybė: svarbu ne kiek išmokai, o kaip gerai supratai ir ar gebi tuo pasinaudoti.

Efektyvus mokymasis remiasi aktyviu įsitraukimu. Tai gali būti užduočių sprendimas, savęs tikrinimas, informacijos perteikimas savais žodžiais ar mokymasis mokant kitus. Tyrimai rodo, kad mokydamiesi aktyviai, žmonės įsimena daugiau ir geriau supranta medžiagą. Todėl mokantis svarbu:

- 🔗 planuoti laiką – susidaryti mokymosi tvarkaraštį, padalinti dideles užduotis į mažus etapus.
- 🔗 naudoti aktyvius metodus. Diskutuoti, kurti minčių žemėlapius, perteikti medžiagą savo žodžiais.
- 🔗 susieti naują informaciją su turimomis žiniomis. Tai padeda geriau įsiminti.
- 🔗 klausti ir aiškinti kitiems. Aiškinimas stiprina supratimą.
- 🔗 rūpintis savijauta. Poilsis, miegas, subalansuota mityba ir fizinis aktyvumas padeda geriau mokytis.

Sėkmingas ir efektyvus mokymasis remiasi ne tik pastangomis, bet ir sąmoningu proceso valdymu. Žinodamas, kaip mokomasi, kodėl mokomasi ir kaip vertinti savo pažangą, žmogus gali aktyviai tobulėti. Praktinės užduotys padeda išsiugdyti įgūdžius, reikalingus visą gyvenimą trunkančiam mokymuisi – savarankiškumą, atsakomybę, planavimą ir refleksiją.

1 užduotis. MANO MOKYMOSI STILIUS.

Užduoties tikslas – suprasti savo stiprybes ir atrasti naujus metodus.

Parašyk 5 būdus, kuriais dažniausiai mokaisi (, skaitymas, klausymasis, praktiniai bandymai).

Pažymėk, kas tau labiausiai padeda įsiminti informaciją. _____

Pagalvok, kaip galėtum išbandyti kitą, naują mokymosi būdą. _____

2 užduotis. MOKYMOSI PLANAS SAVAITEI.

Užduoties tikslas – ugdyti laiko planavimo ir savikontrolės įgūdžius.

Pasirink vieną temą ar dalyką, kurį nori geriau išmokti.

--

Suskirstyk ją į mažas dalis ir sudaryk planą 5 dienoms (ką mokysiesi, kada ir kiek laiko).

1 diena			
2 diena			
3 diena			
4 diena			
5 diena			

Penktą dieną įsivertink – kas pavyko, kas ne, ką keistum.

--

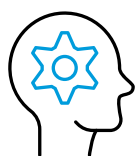

3 užduotis. MOKAU KITĄ – MOKAUSI PATS.

Užduoties tikslas – gilesnis supratimas per mokymą kitam.

Pasirink temą ir pabandyk paaiškinti ją bendraklasiui ar draugui savo žodžiais.

Stebėk, kur pačiam sunku paaiškinti – tai tavo tobulintinos vietos.

4 užduotis. REFLEKSIJOS DIENORAŠTIS.

Užduoties tikslas – ugdyti refleksiją ir savęs pažinimą.

Kiekvieną savaitę užrašyk:

Ką naujo sužinojai?

Kas buvo sunkiausia?

Kas padėjo geriau mokytis?

Ką darytum kitaip kitą kartą?

5 užduotis. MANO PAŽANGOS VERTINIMAS.

Užduoties tikslas – išmokti objektyviai įsivertinti ir planuoti tolesnius žingsnius.

Sukurk vertinimo lentelę:

Mokymosi tikslas

Pavyko / Nepavyko

Kodėl taip nutiko?

Ką galiu tobulinti?

2.1.2. Savęs pažinimas, mokymosi planavimas, savarankiškas mokymasis

Šiuolaikinis mokymasis grindžiamas ne vien žinių įgijimu, bet ir asmeniniu augimu bei savęs pažinimu. Norint mokytis efektyviai, svarbu ne tik žinoti ką mokaisi, bet ir kaip mokaisi. Savęs pažinimas mokymosi kontekste leidžia suprasti savo stipriąsias ir silpnąsias puses, motyvaciją, mokymosi stilių, vertybes ir emocinius veiksnius, darančius įtaką mokymuisi. Tai procesas, kai žmogus sąmoningai analizuoja save kaip besimokantįjį, kad galėtų tobulinti savo mokymosi strategijas ir pasiekti geresnių rezultatų.

Kas yra savęs pažinimas mokymosi procese?

Savęs pažinimas – tai gebėjimas pažvelgti į save objektyviai, suprasti savo mintis, emocijas, poreikius, vertybes, elgesio motyvus ir gebėjimus.

Mokymosi kontekste tai reiškia: žinoti, kaip geriausiai mokaisi (, klausydamasis, skaitydamas, praktikuodamas), suprasti, kas tave motyvuoja, gebėti reflektuoti apie savo pažangą ir mokymosi patirtis, atpažinti emocinius bei kognityvinius veiksnius, darančius įtaką mokymuisi. Savęs pažinimas padeda ne tik geriau mokytis, bet ir ugdo pasitikėjimą savimi, savikontrolę bei savireguliaciją.

Pavyzdžiui, kai kurie žmonės geriau mokosi girdėdami (garsinis mokymasis), kiti – skaitydami ar rašydami (vizualinis ar rašytinis), treči – praktiškai veikdami. Žinodamas savo mokymosi stilių, žmogus gali taikyti metodus, kurie jam efektyviausi – tai taupo laiką ir gerina rezultatą.

Taip pat savęs pažinimas padeda valdyti emocinę būseną, kuri turi didelę įtaką mokymuisi. Mokėdami atpažinti, kada esame pavargę, nusivylę ar nemotyvuoti, padeda ieškoti būdų, kaip atgauti energiją, motyvaciją ar pakeisti požiūrį. Tai padeda išvengti streso, perdegimo ir pralaimėjimo jausmo.

Dar vienas svarbus aspektas – mokymosi įpročių pažinimas. Savęs stebėjimas leidžia pastebėti, kada ir kur mokytis sekasi geriausiai, kokie trukdžiai dažniausiai pasitaiko, ar gebi planuoti laiką, laikytis užsibrėžtų tikslų. Supratęs savo įpročius, gali juos keisti arba stiprinti.

Kiekvienas žmogus mokosi šiek tiek skirtingai – tai, kas vienam padeda greitai suprasti informaciją, kitam gali būti visai neefektyvu. Todėl labai svarbu pažinti savo mokymosi stilių, t. y. suprasti, kaip tau geriausia įsiminti, suprasti ir taikyti informaciją. Pažinęs savo mokymosi stilių, gali pasirinkti metodus, kurie tau labiausiai tinka, ir taip mokytis greičiau, lengviau bei maloniau.

Kaip pažinti savo mokymosi stilių?

1. Stebėti save – prisiminti, kada lengviausiai sekėsi mokytis: ar klausantis mokytojo, ar skaitant, ar rašant užrašus, ar praktiškai atliekant veiksmus?
2. Išbandyti skirtingus metodus – garsiai skaityti, kurti minties žemėlapius, naudoti spalvas, judėti mokantis (, vaikščioti kartojant), įrašyti informaciją ir jos klausytis. Stebėti, kas veikia geriausiai.
3. Susipažinti su mokymosi stilių tipais (vizualus, garsinis, veikiant, skaitymo/ rašymo), atlikti testus, siekiant nustatyti savo stilių arba derinti kelių mokymosi stilių elementus.

Savarankiškas mokymasis – viena iš pagrindinių šiuolaikinio švietimo ir visą gyvenimą trunkančio mokymosi krypčių. Technologijų, darbo rinkos ir informacijos pokyčiai keičia tradicinį požiūrį į mokymąsi: vis daugiau dėmesio skiriama mokinio gebėjimui mokytis pačiam, o ne tik gauti žinias iš mokytojo ar dėstytojo. Savarankiškas mokymasis ugdo atsakomybę, iniciatyvumą ir gebėjimą prisitaikyti prie nuolat kintančių sąlygų.

Pagrindiniai savarankiško mokymosi bruožai:

- Tikslų išsikėlimas. Mokymasis prasideda nuo aiškaus tikslo. Žmogus turi žinoti, ko ir kodėl nori išmokti. Aiškūs tikslai padeda išlaikyti motyvaciją ir kryptingumą.
- Planavimas ir organizavimas. Savarankiškai besimokantis žmogus geba suplanuoti mokymosi laiką, pasirinkti tinkamas priemones ir nustatyti realius terminus.
- Tinkamų strategijų taikymas. Naudojamos įvairios strategijos: skaitymas, užrašų darymas, diskusijos, bandymai, stebėjimas ar praktinis taikymas. Kiekvienas renka metodus, kurie jam veiksmingiausi.
- Refleksija ir savęs vertinimas. Svarbu gebėti įsivertinti: ar pasiekiau tikslą? Kas pavyko gerai, ką galiu tobulinti? Refleksija padeda išmokti iš patirties.
- Motyvacija ir vidinis noras mokytis. Savarankiškas mokymasis remiasi vidine motyvacija – troškimu tobulėti, smalsumu, savęs pažinimu.

Savarankiškas mokymasis ugdo atsakomybę už savo veiksmus ir rezultatus, skatina kritinį mąstymą ir problemų sprendimo įgūdžius, didina pasitikėjimą savimi ir gebėjimą mokytis visą gyvenimą; padeda prisitaikyti prie darbo rinkos poreikių; leidžia mokytis pagal savo tempą ir poreikius.

Praktiniai savarankiško mokymosi būdai:

- Savarankiškas skaitymas ir informacijos paieška.
- Naudojami vadovėliai, straipsniai, internetiniai šaltiniai, vaizdo paskaitos.
- Skaitmeninis mokymasis.
- Internetiniai kursai, e. mokymosi platformos, podcast'ai, edukaciniai kanalai.
- Projektinis mokymasis, kuomet asmuo pasirenka temą ir pats atlieka tyrimą, eksperimentą ar kūrybinį darbą.
- Refleksinis dienoraštis. Fiksuojamos mintys, kas išmokta, kokios problemos kilo, kokie sprendimai buvo veiksmingi.
- Mokymasis bendradarbiaujant. Kuomet mokymosi procesas vyksta grupėje – pasidalijant žiniomis, diskutuojant, vertinant vieni kitų idėjas.

Savarankiškas mokymasis nėra lengvas procesas. Dažniausi sunkumai: motyvacijos stoka – be išorinio paskatinimo sunku išlaikyti pastovumą; laiko valdymo problemos – reikia disciplinos; informacijos perteklius – sunku pasirinkti, kas svarbu; vertinimo sunkumai – sunku objektyviai įvertinti savo pažangą. Šiuos iššūkius galima įveikti mokantis planuoti, naudoti refleksiją ir prašant grįžtamojo ryšio iš kitų.

Sėkmingas mokymasis prasideda nuo aiškaus plano. Be struktūros, laiko paskirstymo ir tikslų, net geriausios pastangos gali būti neefektyvios. Mokymosi planavimas – tai procesas, kai asmuo: apmąsto, ką ir kodėl nori išmokti, susidaro planą, kaip tai pasieks, pasirenka tinkamas strategijas bei priemones, įsivertina mokymosi eigą ir ją koreguoja.

Tai nėra vien tvarkaraščio sudarymas – tai visapusiškas mokymosi organizavimo procesas, apimantis mąstymą, savi discipliną, motyvaciją ir refleksiją.

1. TIKSLŲ NUSTATYMAS

Apibrėžti, ką nori išmokti, kodėl tai svarbu, ir nustatyk realų laikotarpį.

2. PRIORITETŲ PASIRINKIMAS

Nuspręsti, kuriuos dalykus ar temas mokysiesi pirmiausia.

3. LAIKO PLANAVIMAS

Sudaryti tvarkaraštį, paskirstyti laiką tarp skirtingų veiklų.

4. STRATEGIJŲ PASIRINKIMAS

Pasirinkti mokymosi metodus: skaitymas, užrašai, klausymasis, praktika ir kt.

5. PAŽANGOS STEBĖJIMAS IR REFLEKSIJA

Periodiškai įsivertinti: ar laikaisi plano? Kas veikia, o ką reikia keisti?

Mokymosi planavimo metodai

DIENOS / SAVAITĖS PLANAS

Trumpalaikis planavimas, leidžiantis suskirstyti darbus į mažesnes užduotis.

PAVYZDYS: Pirmadienis – peržvelgti paskaitos skaidres. Antradienis – parašyti konspektą. Trečiadienis – spręsti uždavinius.

Ilgalaikis planas. Naudojamas semestro ar projekto metu. Padeda numatyti, kada reikia pradėti ruoštis egzaminams, rašyti darbus, dalyvauti mokymuose.

Tiksiai turi būti: specifiški (konkretūs), matuojami, pasiekiami, svarbūs, apibrėžti laike.

PAVYZDYS: „Iki mėnesio pabaigos išmoksiu 50 naujų anglų kalbos žodžių ir pritaikysiu juos sakiniuose.“

Refleksijos dienoraštis. Kartą per savaitę užrašyk: ką pavyko išmokti, kas buvo sunku, ką darytum kitaip kitą savaitę.

PRAKTINIS PAVYZDYS

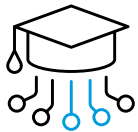
Studentės levos mokymosi planas prieš egzaminus:

Tikslas: pakartoti 5 temas per 2 savaites.

Veiksmų planas:

1–2 d. – pakartoti 1 temą;	5 d. – poilsio diena;	11–14 d. – pakartojimas,
3–4 d. – pakartoti 2 temą;	6–10 d. – likusios temos;	testų sprendimas.

Refleksija: kasdien įsivertinti pažangą ir pažymėti pasiekimus.

1 užduotis. AŠ – BESIMOKANTYSIS.

Užduoties tikslas – padėti besimokančiajam suvokti savo stipriąsias puses, mokymosi stilių, motyvacijos būdus ir tobulintinas sritis.

UŽDUOTIES EIGA.

Užpildyk klausimyną:

1. Kada mokytis man lengviausia – ryte, dieną ar vakare?
2. Kas mane labiausiai motyvuoja mokytis?
3. Kur mokytis man patogiausia (bibliotekoje, namuose, su grupe ir pan.)?
4. Koks mano pagrindinis mokymosi stilius (skaitymas, klausymasis, praktika, vaizdai)?
5. Ką darau, kai nepavyksta iš karto suprasti naujos temos?
6. Kaip reaguojau į klaidas?
7. Ką norėčiau patobulinti?

Parašyk trumpą refleksiją (apie ½ puslapio), aptariant šiuos klausimus:

Kas mane, kaip besimokantįjį labiausiai nustebino?

Ką sužinojau apie save?

Kaip galėčiau pritaikyti šią informaciją, kad mokytis efektyviau?

2 užduotis. DIENORAŠTIS „MANO MOKYMOSI SAVAITĖ“.

Užduoties tikslas – išsiaiškinti, kokie veiksniai labiausiai veikia mokymąsi, išmokti reflektuoti savo mokymosi procesą.

UŽDUOTIES EIGA.

Vesk dienoraštį 5 dienas.

Kiekvieną dieną po mokymosi (arba pamokų) atsakyk į šiuos klausimus:

1. Ką šiandien mokiausi?

2. Kiek laiko skyriau mokymuisi?

3. Kas man šiandien sekėsi geriausiai?

4. Kas buvo sunku arba kėlė stresą?

5. Ką galėčiau padaryti kitaip rytoj?

6. Kokia buvo mano motyvacija (1–10 balų)?

Savaitės pabaigoje parašyk apibendrinimą (apie ½ puslapio), aptariant šiuos klausimus:

Kokiomis dienomis mokiausi efektyviausiai ir kodėl?

Kokios aplinkybės (laikas, vieta, nuotaika, žmonės) turėjo teigiamą poveikį mokymuisi?

Kas trukdė susikaupti ar išlaikyti motyvaciją?

Ką keisiu savo mokymosi įpročiuose ateityje?

3 uždutis. MANO MOKYMOSI SAVAITĖS PLANAS.

Užduties tikslas – išmolti planuoti savo mokymosi laiką, išsikelti aiškius tikslus, nustatyti prioritetus ir įvertinti pasiektus rezultatus.

UŽDUOTIES EIGA.

1. Išsikelk tikslą: Apibrėžk, ką nori pasiekti per šią savaitę (: „pakartoti 3 temas istorijos egzaminui“, „parašyti referato įvadą“, „išmolti 30 naujų anglų kalbos žodžių“).

2. Sudaryk mokymosi planą savaitei:

<i>Diena</i>	<i>Ką mokysiuosi</i>	<i>Laikas (nuo–iki)</i>	<i>Tikslas / rezultatas</i>	<i>Pažanga</i>
Pirmadienis				
Antradienis				
Trečiadienis				
Ketvirtadienis				
Penktadienis				
Šeštadienis				
Sekmdadienis				

3. Pabaigoje atlik refleksiją: Atsakyk į klausimus (raštu arba žodžiu):

Kiek mano planas buvo realistiškas?

Kas padėjo laikytis plano, o kas trukdė?

Ką daryčiau kitaip kitą savaitę?

Ką keisiu savo mokymosi įpročiuose ateityje?

Ką apie save sužinojau kaip apie planuotoją?

4 užduotis. PASIRUOŠIMAS EGZAMINUI / PROJEKTUI.

Užduoties tikslas – sukurti ilgalaikį mokymosi planą tam tikram tikslui (egzaminui, pristatymui, baigiamajam darbui ar projektui).

UŽDUOTIES EIGA.

1. Apibrėžk pagrindinį tikslą (: „Sėkmingai pasiruošti lietuvių kalbos egzaminui iki balandžio 28 d):

2. Išskaidyk tikslą į mažus žingsnius (: Pakartoti literatūros autorius; Pasimokyti rašinio struktūros; Kartoti kalbos kultūrą ir skyrybą; Atlikti 3 bandomuosius testus):

3. Sudaryk laiko planą (, 4 savaitių trukmės):

Savaitė	Veikla / tema	Tikslo aprašymas	Terminas	Įsivertinimas
1 savaitė				
2 savaitė				
3 savaitė				
4 savaitė				

4. Apmąstyk (refleksija):

Ar planas buvo įgyvendinamas?

Kuri savaitė buvo produktyviausia?

Ką pakeisi ateityje?

Koks planavimo metodas man tinkamiausias?

5 užduotis. „AŠ MOKAUSI SAVARANKIŠKAI“

Užduoties tikslas – ugdyti gebėjimą savarankiškai planuoti, organizuoti ir vertinti savo mokymąsi, suvokiant, kaip mokymosi procesas priklauso nuo asmeninių pastangų, motyvacijos ir planavimo.

UŽDUOTIES EIGA.

1 žingsnis. Išsikelk asmeninį mokymosi tikslą.

: „Per 10 dienų noriu išmokti naudotis „Powerpoint“ programa, kad galėčiau kurti skaidres ir plakatus pristatymams.“

Atsakyk į klausimus:

Ko konkrečiai noriu išmokti / patobulinti?

Kodėl tai man svarbu?

Kaip žinosiu, kad pasiekiau tikslą?

2 žingsnis. Susidaryk savo mokymosi planą.

<i>Dienos / laikotarpis</i>	<i>Mokymosi veikla</i>	<i>Naudojamos priemonės / šaltiniai</i>	<i>Laikas</i>	<i>Rezultatas / pastabos</i>
1 diena				
2 diena				
3 diena				
4 diena				
5 diena				

3 žingsnis. Įgyvendink savo planą.

Savarankiškai vykdyk suplanuotas veiklas.

Ieškok informacijos, naudok įvairius mokymosi būdus (skaitymas, klausymasis, praktika, vaizdo pamokos ir pan.).

Jei kyla sunkumų – užsirašyk, ką darai kitaip, kad juos įveiktum.

4 žingsnis. Įsivertinimas ir refleksija. Atsakyk į klausimus (raštu arba aptark su mokytoju / grupe):

Ar pavyko pasiekti užsibrėžtą tikslą? Kodėl taip / ne?

Kas man padėjo mokytis efektyviausiai?

Kokie sunkumai kilo ir kaip juos įveikiau?

Ką sužinojau apie save kaip besimokantįjį?

Ką planuoju mokytis toliau?

2.1.3. Informacijos kaupimas ir analizė

Šiandieninėje žinių visuomenėje sėkmingas mokymasis priklauso ne tik nuo gebėjimo įsiminti faktus, bet ir nuo gebėjimo rinkti, vertinti, sisteminti bei analizuoti informaciją. Informacijos kiekis pasaulyje nuolat didėja, todėl svarbu išmokti atsirinkti, kas yra patikima, reikalinga ir prasminga. Gebėjimas kaupti ir analizuoti informaciją leidžia mokytiis sąmoningai, kritiškai mąstyti ir taikyti žinias realiose situacijose.

Informacijos kaupimas – tai procesas, kai besimokantysis renka, saugo ir tvarko informaciją, reikalingą mokymosi tikslams pasiekti.

Informacijos analizė – tai gebėjimas kritiškai vertinti surinktą medžiagą, nustatyti ryšius, daryti išvadas, argumentuoti ir pritaikyti žinias naujame kontekste.

Abu procesai yra neatskiriami: pirmiausia informacija turi būti sukaupta, o tada – apdorota ir pritaikyta.

Kodėl tai svarbu mokantis?

- Padeda giliau suprasti temą. Analizuodamas informaciją, besimokantysis ne tik įsimena, bet ir supranta esmę.
- Ugdo kritinį mąstymą. Atsirenkant šaltinius ir vertinant argumentus, stiprinamas gebėjimas mąstyti savarankiškai.
- Skatina kūrybiškumą. Apdorojant skirtingus šaltinius atsiranda naujų idėjų ir požiūrių.
- Pagerina įsiminimą. Kai informacija sisteminama ir apmąstoma, ji ilgiau išlieka atmintyje.
- Ruošia profesinei veiklai. Šiuolaikinėje darbo rinkoje svarbu gebėti greitai rasti, vertinti ir pritaikyti informaciją sprendimų priėmimui.

Informacijos kaupimo etapai

1. TIKSLO NUSTATYMAS

Nuspręsti, kokios informacijos reikia – tai padės išvengti nereikalingo duomenų analizavimo ir kaupimo.

2. PAIEŠKA

Naudoti įvairius šaltinius: knygas, mokslinius straipsnius, internetą, interviu, duomenų bazines.

3. ATRANKA

Atsirinkti tik patikimus šaltinius: autorius, publikavimo datą, patikimumo lygį.

4. KAUPIMAS IR ŽYMĖJIMAS

Fiksuoti pagrindines idėjas, citatas, nuorodas. Naudoti užrašus, žymeklius ar skaitmeninius įrankius.

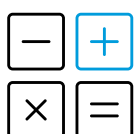
5. SISTEMINIMAS

Suklasifikuoti informaciją pagal temas ar kategorijas. : lentelės, minčių žemėlapiai, schemos, diagramos.

Informacijos analizės etapai

- Supratimas. Perskaityti informaciją, išsiaiškinti pagrindines idėjas ir sąvokas.
- Palyginimas. Palyginti skirtingų autorių ar šaltinių požiūrius.
- Kritinis vertinimas. Užduoti klausimus: ar šaltinis patikimas? Ar informacija atnaujinta? Ar argumentai pagrįsti faktais?
- Apibendrinimas. Išskirti esmę, aprašyti pagrindines išvadas.
- Pritaikymas. Naudoti gautas žinias praktikoje – rašant darbą, sprendžiant problemą ar kuriant naują idėją.

PRAKTINĖS UŽDUOTYS

1 užduotis. INFORMACIJOS ANALIZĖ

Užduoties tikslas – išmokti analizuoti profesinę informaciją ir įvertinti jos patikimumą bei pritaikomumą praktikoje.

UŽDUOTIES EIGA.

Pasirink vieną informacijos šaltinį, susijusį su profesija (darbo instrukciją, įrangos naudojimo aprašą, straipsnį apie naują technologiją, kliento atsiliepimą ar teisės aktą).

Atlik analizę pagal šiuos klausimus:

1. Koks yra šaltinio tikslas?
2. Kas yra šaltinio autorius / leidėjas? Ar jis patikimas?
3. Ar informacija yra nauja ir aktuali mano profesijai?
4. Kokią vertę ši informacija turi praktiniam darbui?
5. Kokie duomenys ar faktai pagrindžia teiginius?
6. Ką naujo sužinojai, ką galėčiau pritaikyti savo veikloje?

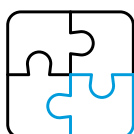
Refleksija: trumpai apibendrink ką sužinojai, kas buvo naudinga, kuo vertėtų labiau pasidomėti.

PAVYZDŽIAI:

Išanalizuok straipsnį apie naujas elektrinių automobilių baterijų technologijas, ir nustatyk, kurie duomenys yra patikimi, o kurie – reklaminio pobūdžio.

Išanalizuok statybinių medžiagų techninį duomenų lapą (dažų, betono mišinio ar izoliacinės medžiagos).

Išanalizuok realius klientų atsiliepimus apie parduotuvės, paslaugos ar produkto kokybę (iš įmonės socialinių tinklų paskyros ar įmonės vykdytos apklausos).

2 uždutis. DUOMENŲ ANALIZĖ IŠ DARBO PRAKTIKOS.

Užduties tikslas – išmokti rinkti ir analizuoti duomenis iš realios profesinės situacijos.

UŽDUOTIES EIGA.

- 1) Savo praktikos vietoje ar pamokoje surink duomenis apie konkretų procesą, :

klientų aptarnavimo trukmę,
klientų atsiliepimus,

produktų broko dažnį,
energijos ar medžiagų sunaudojimą.

- 2) Sukurk lentelę ar grafiką, kuriame pavaizduok surinktus duomenis.

Atlik analizę:

Kokią tendenciją matai?

Kokie veiksniai galėjo turėti įtakos rezultatams?

Kaip šią informaciją galima panaudoti darbo proceso tobulinimui?

PAVYZDYS: Viešbučių aptarnavimo studentas analizuoja svečių atsiliepimus per pastarąjį mėnesį: vertina, kurios paslaugos sulaukia daugiausiai teigiamų įvertinimų ir ką reikalinga patobulinti.

3 uždutis. INFORMACIJOS PALYGINIMAS IŠ KELIŲ ŠALTINIŲ.

Užduties tikslas – išmokyti kritiškai vertinti ir lyginti kelių šaltinių informaciją, susijusią su profesine tema.

UŽDUOTIES EIGA.

1) Pasirink temą, :

- „Tvarios technologijos statybose“
- „Modernūs klientų aptarnavimo metodai“
- „Naujos medžiagos drabužių gamyboje“

2) Rask 3 skirtingus šaltinius (straipsnį, vaizdo paskaitą, profesinį vadovą).

3) Užpildyk analizės lentelę:

Šaltinis	Pagrindinės idėjos	Patikimumas (1–5)	Sutapimai / skirtumai	Išvados

Paruošk trumpą apibendrinimą (apie ½ puslapio): ką sužinojai iš analizės, kuris šaltinis naudingiausias, kaip šią informaciją galima pritaikyti praktikoje.

2.1.4. Problemų identifikavimas, jų sprendimų paieška dirbant individualiai ir komandoje

Šiuolaikinėje darbo ir mokymosi aplinkoje gebėjimas pastebėti, analizuoti ir spręsti problemas yra viena svarbiausių kompetencijų. Nesvarbu, ar žmogus dirba vienas, ar komandoje, – sėkmė priklauso nuo to, kaip greitai jis atpažįsta kliūtis, randa sprendimus ir geba juos įgyvendinti.

Tiek profesiniame, tiek asmeniniame tobulėjime problemų sprendimas reiškia ne vien reakvimą į sunkumus, bet ir kūrybišką mąstymą, sprendimų priėmimą ir bendradarbiavimą.

Problema – tai situacija, kai yra skirtumas tarp to, kaip yra dabar ir kaip turėtų būti. Ji gali būti susijusi su darbo organizavimu, komunikacija, laiko planavimu, technologiniais iššūkiais, santykiais komandoje, ar net asmeniniu motyvacijos trūkumu. Gebėjimas atpažinti problemą yra pirmasis žingsnis į jos sprendimą. Dažnai žmonės sprendžia ne pačias problemas, o tik jų pasekmes – todėl svarbu teisingai identifikuoti problemos priežastis.

Problemų sprendimo proceso etapai

1. PROBLEMOS IDENTIFIKAVIMAS

Pastebimas neatitikimas, sunkumas ar kliūtis. Užduodami klausimai: „Kas vyksta? Kodėl tai problema?“

2. SITUACIJOS ANALIZĖ

Renkama ir vertinama informaciją apie priežastis, pasekmes, įtrauktus žmones, turimus išteklius.

3. SPRENDIMO IDĖJŲ GENERAVIMAS

Svarstomi keli galimi sprendimai, skatinat kūrybiškumą ir kritinį mąstymą.

4. GERIAUSIO SPRENDIMO PASIRINKIMAS

Lyginami alternatyvų privalumai ir trūkumai.

5. SPRENDIMO ĮGYVENDINIMAS

Veiksmų planas – kas, kada, kaip daroma.

6. REZULTATŲ VERTINIMAS IR REFLEKSIJA

Įvertinama, ar problema išspręsta, ir ką galima patobulinti ateityje.

Problemų sprendimas individualiai

Dirbant individualiai, svarbiausi yra:

- 🔗 savarankiškumas – gebėjimas priimti sprendimus be nuolatinės kontrolės;
- 🔗 atsakomybė – prisiimti pasekmes už priimtus sprendimus;
- 🔗 analitinis mąstymas – gebėjimas išskaidyti problemą į dalis;

- kūrybiškumas – ieškoti naujų, netradicinių sprendimų;
- refleksija – vertinti savo veiksmus ir rezultatus.

PAVYZDYS: Informacinių technologijų studentas pastebi, kad jo programos kodas veikia lėtai. Jis analizuoja, kuri kodo dalis sukelia klaidą, ieško informacijos forumuose, testuoja kelis sprendimus ir pasirenka efektyviausią.

Problemų sprendimas komandoje

Dirbant komandoje, svarbiausia yra bendradarbiavimas ir komunikacija.

Kiekvienas komandos narys turi savo patirtį ir požiūrį, todėl sprendžiant problemas kartu galima pasiekti geresnių rezultatų nei dirbant pavieniui.

Efektyvaus komandinio problemų sprendimo principai:

- Bendras problemos supratimas – visi sutaria, kokia problema sprendžiama.
- Atvira komunikacija – laisvai reiškiamos idėjos be baimės būti sukritikuotam.
- Idėjų generavimas – kiekvienas pasiūlo savo sprendimo variantą.
- Argumentuotas sprendimo pasirinkimas – įvertinami privalumai ir rizikos.
- Veiksmų paskirstymas – kas už ką atsakingas.
- Grįžtamasis ryšys – komanda vertina procesą ir rezultatus.

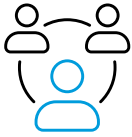
PAVYZDYS: Viešbučio administravimo studentų grupė pastebi, kad svečiai dažnai klausia tų pačių klausimų. Komanda pasiūlo sprendimą – sukurti informacinį standą ir QR kodus kambariuose, kurie nukreiptų į svarbią informaciją internete.

Rezultatas – mažiau apkrautas personalas ir didesnis klientų pasitenkinimas.

Praktiniai metodai problemoms spręsti

Metodas	Aprašymas	Pritaikomumas
„5 Kodėl?“ metodas	Klausimas „Kodėl?“ užduodamas 5 kartus iš eilės, kol išaiškinama tikroji problemos priežastis.	Kuomet reikia išsiaiškinti giluminę priežastį.
Minčių lietus	Komanda per trumpą laiką generuoja daug idėjų, neskubant vertinti.	Kai ieškoma kūrybiškų sprendimų.
SWOT analizė	Vertinamos stiprybės, silpnybės, galimybės ir grėsmės.	Kai reikia planuoti strateginį sprendimą.
Išlaidų-naudos analizė	Vertinama, kuris sprendimas duos didžiausią naudą už mažiausią kainą.	Kai reikia pasirinkti ekonomiškai pagrįstą sprendimą.

Gebėjimas identifikuoti problemas ir rasti jų sprendimus yra vienas svarbiausių tiek mokymosi, tiek profesinės veiklos įgūdžių. Dirbant individualiai, svarbiausi yra savarankiškumas, atsakomybė ir refleksija. Dirbant komandoje, – bendradarbiavimas, dalijimasis idėjomis ir veiksmų koordinavimas.

1 užduotis. STATYBOS PROCESO TRUKDŽIŲ ANALIZĖ.

Užduoties tikslas – išmokti analizuoti darbo organizavimo problemas ir ieškoti racionalių sprendimų komandoje.

Situacija. Statybų aikštelėje pastebima, kad darbai nuolat vėluoja. Reikia išsiaiškinti priežastis ir pasiūlyti sprendimus.

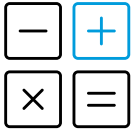
Veiksmai: Išanalizuok, kokie veiksniai galėjo sukelti vėlavimus (oro sąlygos, tiekėjai, planavimas, darbo jėgos trūkumas).

Dirbdamas individualiai, surašyk 3 galimas priežastis.

Dirbdami komandoje, aptarkite ir išrinkite 2 tinkamiausius sprendimus.

Užpildyk lentelę:

Pastebėta problema	Galimos priežastys	Siūlomi sprendimai	Atsakingas asmuo

2 užduotis. PARDUOTUVĖS KLIENTŲ SKUNDŲ ANALIZĖ IR SPRENDIMŲ PAIEŠKA.

Užduoties tikslas – ugdyti gebėjimą analizuoti iš klientų gaunamą informaciją ir priimti konstruktyvius sprendimus.

Situacija. Parduotuvėje padaugėjo klientų skundų dėl aptarnavimo greičio.

Veiksmai: Surink 3 realius ar imituotus klientų skundus.

Analizuok individualiai – kokia pagrindinė problema ir jos priežastis?

Komandoje sukurkite sprendimų planą:

Kaip pagerinti aptarnavimo trukmę?

Kokius procesus galima optimizuoti?

Ar reikia papildomų mokymų darbuotojams?

3 užduotis. PACIENTO PRIEŽIŪROS PROCESO TOBULINIMAS.

Užduoties tikslas – išmokti identifikuoti praktines problemas sveikatos priežiūros procese ir dirbti komandoje ieškant sprendimų.

Situacija. Pastebėta, kad pacientai dažnai klysta kada ir kokius vaistus naudoti.

Veiksmai: Individualiai nustatyk, kodėl kyla ši problema (, neaiškios instrukcijos, informacijos perteklius, laiko stoka).

Komandoje (su kitais slaugytojais) pasiūlykite sisteminius sprendimus.

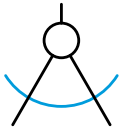
Parenkite veiksmų planą, kaip pagerinti informacijos pateikimą pacientui.

Problema

Pagrindinė priežastis

Siūlomas sprendimas

Numatomos naudos

4 užduotis. KOMUNIKACIJOS TRUKDŽIŲ ANALIZĖ.

Užduoties tikslas – išmokti spręsti tarpasmenines ir organizacines problemas darbo aplinkoje.

Situacija. Įmonėje kyla nesusipratimų tarp skirtingų skyrių dėl informacijos perdavimo terminų.

Veiksmai: Individualiai surašyk, kokie komunikacijos barjerai pastebimi (, informacijos dubliavimas, netikslūs laiškai, neaiškūs nurodymai).

Komandoje aptarkite, kokie bendravimo įrankiai ar susitikimų tvarka galėtų pagerinti situaciją

Sukurkite naują komunikacijos protokolą (, el. laiškų formatą, savaitinių susitikimų struktūrą, informacijos pateikimo terminus).

5 užduotis. VIRTUVĖS DARBO EIGOS TOBULINIMAS.

Užduoties tikslas – lavinti praktinį problemų sprendimą realiame darbo procese.

Situacija. Restorano virtuvėje dažnai vėluoja užsakymai, klientai laukia per ilgai.

Veiksmai: Individualiai aprašyk, kokiose proceso vietose dažniausiai kyla vėlavimai.

Komandoje sukurkite darbų eigos analizės žemėlapį: užsakymas → gaminimas → pateikimas.

Nustatykite, kur galima optimizuoti procesą (, geresnis ingredientų paruošimas, aiškesnis užsakymų perdavimas).

6 užduotis. BENDRAVIMO SU KLIENTAIS PROBLEMŲ IDENTIFIKAVIMAS.

Užduoties tikslas – išmokyti bendradarbiauti sprendžiant socialinius ir komunikacinius iššūkius.

Situacija. Pastebėta, kad klientai dažnai negrįžta po pirmo susitikimo su darbuotoju.

Veiksmai: Individualiai įvardyk, kokie veiksniai gali lemti klientų nepasitikėjimą.

Komandoje pasiūlykite priemones, kaip stiprinti ryšį su klientais (pasitikėjimo kūrimo pokalbiai, aiškesnis informacijos pateikimas, lankstus grafikas).

Parenkite veiksmų planą:

Problema	Pasiūlytas sprendimas	Atsakingas asmuo	Įgyvendinimo terminas

2.2. Teisinio raštingumo kompetencija

Teisinis raštingumas yra viena svarbiausių kompetencijų, kurių reikia trečiųjų šalių piliečiams siekiant sėkmingai gyventi ir dirbti Lietuvoje. Ši kompetencija apibrėžiama kaip gebėjimas suprasti, taikyti ir naudotis teisės normomis bei žinoti savo teises ir pareigas valstybės atžvilgiu. Teisiškai raštingas žmogus geba ne tik laikytis įstatymų, bet ir ginti savo interesus, priimti atsakingus sprendimus bei išvengti situacijų, galinčių pažeisti jo teisinį statusą.

Trečiųjų šalių piliečiams Lietuvoje teisinis raštingumas yra ypač svarbus dėl to, kad jų gyvenimo sąlygos, teisės ir pareigos reguliuojamos pagal migracijos įstatymus. Norint teisėtai gyventi šalyje, reikia žinoti, kaip gauti leidimą laikinai ar nuolat gyventi, kokios yra darbo leidimų taisyklės, mokesčių bei socialinio draudimo reikalavimai. Nežinojimas gali lemti teisinius nesklandumus, baudžiamąsias ar administracines pasekmes.

Be to, teisinis raštingumas apima ir žmogaus teisių bei lygybės principų supratimą. Lietuvoje visi asmenys, nepriklausomai nuo pilietybės, turi teisę į pagarbą elgesį, teisingą darbo užmokestį, saugias darbo sąlygas ir apsaugą nuo diskriminacijos.

2.2.1. Lietuvos politinė sistema

Lietuva – tai demokratinė valstybė, Europos Sąjungos ir NATO narė įsikūrusi Šiaurės Rytų Europoje, prie Baltijos jūros. 1990 m. atkūrusi nepriklausomybę nuo Sovietų Sąjungos, šalis ėmė kurti modernią politinę sistemą, grįstą demokratijos principais. Lietuvos politinė santvarka grindžiama Konstitucija, kuri nustato valdžių padalijimą, pagrindines piliečių teises ir institucijų sąveiką. Valstybės valdymas yra organizuotas taip, kad užtikrintų pusiausvyrą tarp skirtingų valdžios šakų bei atsakomybę rinkėjams.

Lietuvos politinė sistema remiasi trimis pagrindinėmis valdžios šakomis – įstatymų leidžiamąja, vykdomąja ir teisminė – kurios veikia savarankiškai, tačiau glaudžiai bendradarbiauja. Šis principas užtikrina demokratijos stabilumą ir apsaugo nuo valdžios koncentracijos vienoje rankose. Įstatymų leidžiamąją valdžią įgyvendina Seimas, vykdomąją – Vyriausybė ir Prezidentas, o teisminę – nepriklausomi teismai.

Prezidentas – tai valstybės vadovas, renkamas visuotiniuose rinkimuose penkerių metų kadencijai. Šis pareigūnas dažnai laikomas tarpininku tarp skirtingų valdžios šakų. Prezidentas turi svarbų vaidmenį užsienio politikoje – jis atstovauja Lietuvai tarptautiniuose santykiuose, pasirašo tarptautines sutartis ir yra ginkluotųjų pajėgų vadas. Nors Prezidentas neturi teisės leisti įstatymų, jis gali juos vetuoti arba siūlyti teisės aktų projektus Seimui. Be to, Prezidentas skiria ministrą pirmininką, teisėjus, ambasadorius bei kitus aukštus valstybės pareigūnus, dažnai su Seimo pritarimu. Taigi, Prezidentas atlieka ne tik simbolinį, bet ir realų politinį vaidmenį.

Seimas – tai vienerių rūmų parlamentas, kuris atlieka įstatymų leidybos funkciją. Jį sudaro 141 narys, renkami kas ketverius metus mišria rinkimų sistema. Seimas turi daugiausia politinės galios: leidžia įstatymus, prižiūri Vyriausybės veiklą, tvirtina valstybės biudžetą, ratifikuoja tarptautines sutartis. Seimo nariai dirba įvairiuose komitetuose ir frakcijose, kur formuojamos įstatymų iniciatyvos ir sprendžiami svarbūs politiniai klausimai. Seimo pirmininkas vadovauja Seimo posėdžiams ir atstovauja parlamentui kitose institucijose.

Vykdomąją valdžią Lietuvoje įgyvendina Vyriausybė, kurios pagrindinis veikėjas – ministras pirmininkas. Jis vadovauja ministrų kabinetui, kuris sudarytas iš atskirų ministerijų vadovų. Vyriausybė

atsakinga už valstybės vidaus ir užsienio politikos įgyvendinimą, įstatymų vykdymą, viešojo sektoriaus administravimą, finansų valdymą, švietimo, sveikatos apsaugos ir kitų sričių koordinavimą.

Teismai Lietuvoje veikia savarankiškai, jų sprendimai nepriklauso nei nuo Seimo, nei nuo Prezidento, nei nuo Vyriausybės. Teismų sistema suskirstyta į kelias pakopas: bendrosios kompetencijos teismai, administraciniai teismai, Apeliacinis teismas ir Aukščiausiasis Teismas. Be to, svarbią funkciją atlieka Konstitucinis Teismas – jis sprendžia, ar įstatymai neprieštarauja Konstitucijai, taip gindamas teisinės valstybės principą. Teismų nepriklausomumas yra viena iš esminių demokratijos vertybių, saugančių piliečių teises ir laisves.

Lietuvoje veikia daugiapartinė sistema. Politinės partijos kuria programas, formuoja politines jėgas Seime bei Vyriausybėje ir atstovauja įvairioms ideologinėms srovėms – nuo centro kairės iki konservatyvios dešinės. Rinkimai į Seimą vyksta pagal mišrią sistemą: 70 vietų skiriamos pagal partijų sąrašus (proporcinė dalis), o likusios 71 – vienmandatėse apygardose (daugumos principu). Tokia sistema leidžia tiek atstovauti įvairiems politiniams požiūriams, tiek išlaikyti ryšį tarp rinkėjų ir jų atstovų.

Lietuvoje yra 60 savivaldybių, kurioms vadovauja savivaldybių tarybos ir tiesiogiai renkami merai. Savivaldybės sprendžia vietinės reikšmės klausimus: planuoja teritorijų vystymą, administruoja mokyklas, socialines paslaugas, prižiūri infrastruktūrą. Toks valdymas leidžia gyventojams tiesiogiai dalyvauti sprendimų priėmimo artimoje aplinkoje.

Užsienio piliečiai gali balsuoti savivaldybių rinkimuose, jei jie nuolat gyvena Lietuvoje, turi leidimą nuolat ar laikinai gyventi, yra ne jaunesni nei 18 metų rinkimų dieną. Taip pat jie gali būti kandidatais į savivaldybės tarybos narius, jeigu atitinka tam tikrus reikalavimus (nuolatinis gyvenimas Lietuvoje, ES pilietybė). Užsienio piliečiai Seimo ir Prezidento rinkimuose dalyvauti negali. Jei asmuo yra kitos ES šalies pilietis, gyvenantis Lietuvoje, jis gali balsuoti Europos Parlamento rinkimuose Lietuvoje, jeigu deklaruoja savo gyvenamąją vietą ir užsiregistruoja rinkėjų sąrašė.

Teisėsauga Lietuvoje užtikrina įstatymų laikymąsi, viešąją tvarką, kovoja su nusikalstamumu ir saugo demokratinius principus. Ji apima tokias institucijas kaip policija, prokuratūra, Specialiųjų tyrimų tarnyba, Valstybės saugumo departamentas, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba, kurios glaudžiai susijusios su kitomis valdžios šakomis, tačiau išlaiko institucinį nepriklausomumą.

Policija yra pavaldi Vyriausybei ir rūpinasi kasdieniu saugumu. Prokuratūra vadovauja ikiteisminiam tyrimui, STT tiria korupciją, o VSD atsakingas už nacionalinį saugumą. Teisėsaugos institucijos bendradarbiauja su Seimu, Prezidentu, Vyriausybe ir teismų sistema, bet nepaklūsta joms tiesiogiai – tai užtikrina demokratijos apsaugą ir teisinės valstybės principo laikymąsi.

Teisėsauga yra vienas iš kertinių demokratinės valstybės ramsčių, saugantis tiek piliečių teises, tiek valdžios skaidrumą.

Narystė tarptautinėse organizacijose turi didelę reikšmę Lietuvos politinei sistemai. Lietuva yra Europos Sąjungos, NATO, Jungtinių Tautų ir kitų tarptautinių organizacijų narė. Šios narystės įpareigoja laikytis demokratijos, žmogaus teisių ir teisinės valstybės standartų, taip pat stiprina šalies saugumą ir ekonominį stabilumą.

1 užduotis. LIETUVOS POLITINĖ SISTEMA.

Užduoties tikslas – įtvirtinti pagrindinius faktus apie Lietuvos politinę sistemą.

1). Kokia yra Lietuvos valdymo forma?

- a) Prezidentinė respublika ☐
- b) Parlamentinė respublika ☐
- c) Konstitucinė monarchija ☐
- d) Federacinė respublika ☐

2). Kas yra Lietuvos valstybės vadovas?

- a) Ministras pirmininkas ☐
- b) Seimo pirmininkas ☐
- c) Prezidentas ☐
- d) Aukščiausiojo Teismo pirmininkas ☐

3). Kiek narių sudaro Lietuvos Seimą?

- a) 101 ☐
- b) 120 ☐
- c) 141 ☐
- d) 160 ☐

4). Kaip dažnai vyksta Seimo rinkimai Lietuvoje?

- a) Kas 3 metus ☐
- b) Kas 4 metus ☐
- c) Kas 5 metus ☐
- d) Kas 6 metus ☐

5). Kuri iš šių institucijų leidžia įstatymus Lietuvoje?

- a) Prezidentūra ☐
- b) Teismų taryba ☐
- c) Seimas ☐
- d) Vyriausybė ☐

6). Kas skiria ministrą pirmininką?

- a) Seimas ☐
- b) Prezidentas ☐
- c) Konstitucinis Teismas ☐
- d) Savivaldybė ☐

7). Ar užsienio pilietis, gyvenantis Lietuvoje, gali balsuoti savivaldybių rinkimuose?

- a) Taip, bet tik jei turi Lietuvos pilietybę ☐
- b) Ne, negali ☐
- c) Taip, jei turi leidimą gyventi Lietuvoje ☐
- d) Tik jei gyvena Vilniuje ☐

8). Kokia institucija tikrina, ar įstatymai neprieštarauja Konstitucijai?

- a) Seimas ☐
- b) Vyriausybė ☐
- c) Konstitucinis Teismas ☐
- d) Prezidentūra ☐

9). Kiek metų trunka Lietuvos prezidento kadencija?

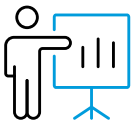
- a) 4 ☐
- b) 5 ☐
- c) 6 ☐
- d) 7 ☐

2 užduotis. INTERVIU SU POLITIKU.

Užduoties tikslas – lavinti kritinį mąstymą ir supratimą apie valstybės pareigūnų atliekamas funkcijas.

Pasirinkite vieną iš šių vaidmenų – Prezidentas, Seimo narys, ministras, meras – ir paruoškite 5 klausimus, kuriuos užduotumėte tam politikui apie jo darbą, atsakomybę ir santykį su kitomis institucijomis. Tuomet, pasiskirstę poromis, suvaidinkite interviu: vienas mokinys – žurnalistas, kitas – politikas.

3 užduotis. POLITINIŲ AKTUALIJŲ ANALIZĖ.

Užduoties tikslas – susieti žinias su realiu politiniu gyvenimu.

Pasirinkite vieną naujausią ar jums aktualų politinį įvykį Lietuvoje. Trumpai aprašykite situaciją (kas? kada? kodėl?) ir paaiškinkite, kokių institucijų sąveika čia atsispindi.

4 užduotis. KADA KREIPTIS Į POLICIJĄ?

Užduoties tikslas – suprasti, kokiose situacijose Lietuvoje kreipiamasi į policiją.

Perskaitykite pateiktas situacijas ir pažymėkite, kuriose iš jų reikia kreiptis į policiją, o kuriose – į kitą instituciją.

Situacija

Kreiptis į policiją? (Taip / Ne)

1. Jūsų dviratis buvo pavogtas iš namo kiemo

2. Norite gauti leidimą gyventi Lietuvoje

3. Matote viešoje vietoje muštynes

4. Praradote pasą ir nežinote, ką daryti

5. Norite pasikeisti vairuotojo pažymėjimą

5 užduotis. UŽSIENIETIS KREIPIASI Į POLICIJĄ.

Užduoties tikslas – lavinti gebėjimą bendrauti su institucijomis realiose situacijose.

Atlikite vaidmenų žaidimą (arba aprašykite raštu). Vienas žmogus – užsienietis, kuris atsidūrė sudėtingoje situacijoje, kitas – policijos pareigūnas. Pasirinkite vieną iš situacijų ir suvaidinkite, kaip vyktų pokalbis.

Situacijos pasirinkimui:

a) Užsienietis pametė savo asmens dokumentą viešajame transporte.

b) Užsieniečiui pavogė mobilųjį telefoną miesto centre

c) Užsienietis nori pranešti apie triukšmingus kaimynus, kurie pažeidžia ramybės valandas.

Klausimai po užduoties:

- Kokią informaciją reikia pateikti policijai?
- Kokios pagalbos galima tikėtis iš policijos pareigūnų?

2.2.2. Darbo sutarties sudarymas. Darbo ginčų sprendimo būdai

Trečiųjų šalių piliečiai – tai asmenys, kurie nėra Europos Sąjungos (ES), Europos ekonominės erdvės (EEE) ar Šveicarijos piliečiai. Norėdami dirbti Lietuvoje, jie privalo turėti leidimą gyventi ir dirbti šalyje. Darbdavys gali sudaryti darbo sutartį tik su teisėta Lietuvoje gyvenančiu ir dirbti galinčiu užsieniečiu.

Kad trečiosios šalies pilietis galėtų pradėti dirbti Lietuvoje, būtina atitikti kelis pagrindinius kriterijus: gauti darbo pasiūlymą iš darbdavio Lietuvoje, turėti galiojantį pasą, gauti leidimą gyventi Lietuvoje su teise dirbti (dažniausiai tai laikinas leidimas gyventi). Kai kuriais atvejais – turėti darbo leidimą, išduotą Užimtumo tarnybos. Prieš pasirašant sutartį, užsienietis turi būti gavęs visus būtinus leidimus, o darbdavys privalo įsitikinti, kad jie galioja.

Darbo sutarties sudarymas

Pirmiausia darbdavys pateikia užsieniečiui darbo pasiūlymą. Tuomet, priklausomai nuo konkretaus atvejo, darbdavys arba pats darbuotojas kreipiasi į Užimtumo tarnybą (<https://uzt.lt/>), kad gautų leidimą dirbti, arba į Migracijos departamentą dėl laikino leidimo gyventi su teise dirbti. Kai visi leidimai gauti, sudaroma rašytinė darbo sutartis. Ji turi atitikti Lietuvos Respublikos darbo kodekso reikalavimus.

Sutartyje turi būti nurodyta: darbo sutarties rūšis (neterminuota ar terminuota), pareigos ir darbo funkcijos, darbo laikas, atlyginimas (ne mažesnis nei Lietuvos minimalus mėnesinis atlygis arba speciali kvotos suma), sutarties įsigaliojimo data. Svarbu, kad darbo sutartis būtų parengta kalba, kurią užsienietis supranta. Jei darbuotojas nekalba lietuviškai, jam turi būti pateiktas oficialus vertimas. Prieš darbuotojui pradedant dirbti, darbdavys privalo jį užregistruoti „Sodros“ sistemoje.

Darbdavys atsako už tai, kad darbuotojas dirbtų teisėta. Jei paaiškėja, kad užsienietis neturi teisės dirbti, darbdaviui gali būti skirta administracinė atsakomybė – bauda, kuri gali siekti kelis tūkstančius eurų. Taip pat gali būti apribota galimybė įdarbinti kitus užsieniečius. Darbo sąlygas prižiūri Valstybinė darbo inspekcija, kuri tikrina, ar laikomasi darbo teisės, taip pat ar netaikoma diskriminacija ar išnaudojimas. Migracijos departamentas prižiūri leidimų sąlygas.

Darbo ginčų sprendimas

Dirbdami Lietuvoje trečiųjų šalių piliečiai turi tokias pačias teises kaip ir Lietuvos piliečiai, įskaitant teisę spręsti kilusius darbo ginčus. Darbo ginčas – tai nesutarimas tarp darbuotojo ir darbdavio dėl darbo santykių. Ginčas gali kilti dėl: neišmokėto arba vėluojančio atlyginimo, neteisėto atleidimo iš darbo, viršvalandžių neapmokėjimo, nesuteiktų atostogų, netinkamų ar pavojingų darbo sąlygų, diskriminacijos ar psichologinio spaudimo. Ginčai gali būti sprendžiami tiek taikiai (per pokalbį su darbdaviu), tiek oficialiu teisiniu keliu.

Pagrindinė institucija, sprendžianti darbo ginčus Lietuvoje, yra Darbo ginčų komisija, veikianti prie Valstybinės darbo inspekcijos (VDI). Komisija priima ir nagrinėja skundus tiek iš Lietuvos, tiek iš užsienio piliečių – nemokamai ir per trumpą laiką.

Trečiosios šalies pilietis, susidūręs su darbo ginčo situacija, turėtų atlikti šiuos žingsnius:

- Pirmiausia – pasikalbėti su darbdaviu. Kartais nesutarimas gali būti išspręstas be oficialių institucijų įsikišimo.
- Surinkti įrodymus: darbo sutartį, algalapius, susirašinėjimus ar kitus dokumentus, susijusius su ginčo situacija.

- Pateikti prašymą Darbo ginčų komisijai. Tai galima padaryti internetu per <https://vdi.lrv.lt/lt/>, el. paštu ar atvykus į artimiausią VDI skyrių. Skundą būtina pateikti per 3 mėnesius nuo pažeidimo.
- Dalyvauti komisijos posėdyje. Posėdžio metu bus svarstomi pateikti faktai ir priimamas sprendimas. Užsienietis turi teisę turėti vertėją.
- Laukti sprendimo. Komisija sprendimą dažniausiai priima per 1 mėnesį. Jis privalomas darbdaviui, nebent jis skundžiamas teismui. Jeigu darbuotojas ar darbdavys nesutinka su komisijos sprendimu, jis gali per 1 mėnesį kreiptis į teismą.

Trečiųjų šalių piliečiai, kuriems sudėtinga bendrauti lietuviškai, turi teisę: pateikti dokumentus užsienio kalba (su vertimu), gauti informaciją suprantama kalba, prašyti vertėjo komisijos posėdžio metu.

Visi dirbantys Lietuvoje, įskaitant trečiųjų šalių piliečius, turi teisę į sąžiningas ir saugias darbo sąlygas. Jeigu pažeidžiamos jų teisės, jie turi galimybę kreiptis į Darbo ginčų komisiją, kuri padeda išspręsti nesutarimus greitai, skaidriai ir be teismo. Valstybė užtikrina, kad darbo santykiuose nebūtų diskriminacijos ar išnaudojimo.

PRAKTINĖS UŽDUOTYS

1 užduotis. KAIP SUDARYTI DARBO SUTARTĮ LIETUVOJE?

Užduoties tikslas – padėti užsieniečiui suprasti, kokių dokumentų reikia, kokius žingsnius reikia atlikti ir kokios institucijos yra svarbios, norint teisėtai sudaryti darbo sutartį Lietuvoje.

Situacija: Tu esi trečiosios šalies pilietis (ne ES), vardu Aminos. Gavęs darbo pasiūlymą iš Lietuvos įmonės, nori pradėti dirbti virtuvės padėjėju restorane Vilniuje. Tau reikia susitvarkyti visus leidimus ir dokumentus, kad galėtum teisėtai sudaryti darbo sutartį.

Atsakyk į šiuos klausimus:

1. Kokius 5 pagrindinius dokumentus turi pasiruošti Aminos prieš pasirašydamas darbo sutartį Lietuvoje?

Atsakymas:

1.
2.
3.
4.
5.

2. Kokios institucijos susėję su Amino įdarbinimu? Sujunk situacijas su institucijomis:

Situacija	Institucija
Gauti leidimą gyventi su teise dirbti Lietuvoje	Užimtumo tarnyba
Gauti patvirtinimą dėl darbo pasiūlymo	Migracijos departamentas
Užregistruoti save kaip dirbantį darbuotoją	„Sodra“
Patikrinti, ar darbo sąlygos teisėtos	Valstybinė darbo inspekcija

3. Sukurk trumpo pokalbio dialogą tarp Amino ir darbdavio.

Pokalbyje turi būti:

- Klausimas apie darbo sutarties pradžią,
- Prašymas paaiškinti darbo laiką,
- Pasitikslinimas dėl atlyginimo.

PAVYZDYS: Užpildyk lietuvių arba savo gimtąja kalba

Aminas: Sveiki, kada reikia pradėti dirbti pagal darbo sutartį?

Darbdavys:

Aminas:

Darbdavys:

Aminas:

2 užduotis. KĄ DARYTI, JEI DARBDAVYS PAŽEIDŽIA TAVO TEISES?

Užduoties tikslas – išmokti atpažinti darbo ginčo situaciją, žinoti, į kokią instituciją kreiptis, kokius dokumentus pasiruošti ir kaip apsiginti.

Situacija: Tu esi trečiosios šalies pilietis, vardu Rashid. Jau tris mėnesius dirbi sandėlio darbuotoju įmonėje Vilniuje. Darbdavys vis žada, bet nemoka atlyginimo laiku – vėluoja jau 6 savaitės. Tu esi gavęs darbo sutartį, tačiau nežinai, ką daryti. Draugai patarė kreiptis pagalbos.

UŽDUOTIES EIGA.

1). Atpažink problemą

🔗 Koks pažeidimas įvyko?

🔗 Kodėl tai – darbo ginčas?

2). Surašyk 5 žingsnius, ką Rashid turėtų daryti, kad apgintų savo teises.

Atsakymas:

1.

2.

3.

4.

5.

3). Įstaigų pažinimas. Sujunk veiklą su atitinkama institucija:

Veikla	Institucija
Pateikti prašymą dėl ginčo išnagrinėjimo	Policija
Gauti konsultaciją apie darbo teises	Darbo ginčų komisija
Gauti pagalbą, jei reikia vertėjo posėdžio metu	Migracijos departamentas
Pranešti apie galimą išnaudojimą	Valstybinė darbo inspekcija (VDI)

4). Dialogo kūrimas. Sukurk trumpą pokalbį tarp Rashid ir Darbo ginčų komisijos konsultanto. Pokalbyje turi būti bent 3 klausimai, susiję su aptariama problema.

PAVYZDYS:

Rashid: Laba diena, aš dirbu sandėlyje, bet man nemoka atlyginimo...

Konsultantas:

Rashid:

Konsultantas:

Rashid:

Konsultantas:

2.2.3. Laisvas darbo jėgos judėjimas. Užsieniečių teisinė padėtis Lietuvoje

Laisvas darbo jėgos judėjimas – viena iš keturių pagrindinių Europos Sąjungos laisvių. Ši teisė leidžia visų ES šalių piliečiams laisvai vykti į kitas valstybes nares dirbti, ieškoti darbo ar gyventi, nesvarbu, iš kurios šalies jie yra kilę. Asmenims nereikia nei vizų, nei specialių leidimų, kad galėtų įsidarbinti kitoje ES šalyje.

Pagal šį principą ES piliečiai turi tokias pačias darbo ir socialines teises kaip ir tos šalies gyventojai: jie gali naudotis sveikatos apsauga, socialinėmis išmokomis ir būti traktuojami lygiai darbdavio atžvilgiu. Taip pat leidžiama kartu vykti šeimos nariams, net jei jie nėra ES piliečiai.

Ši galimybė ypač svarbi tokioms šalims kaip Lietuva. Po įstojimo į ES 2004 m. tūkstančiai lietuvių išvyko dirbti į Vokietiją, Airiją, Jungtinę Karalystę ir kitas valstybes. Nors tai suteikė daug ekonominių galimybių, kartu iškilo ir iššūkių – sumažėjo darbo jėga Lietuvoje, išaugo emigracija.

Vis dėlto, laisvas darbo jėgos judėjimas išlieka vienu pagrindinių ES principų, padedančių žmonėms lengviau judėti, dirbti ir kurti gyvenimą visoje Europoje.

Trečiųjų šalių piliečiai – tai žmonės, kurie nėra Europos Sąjungos (ES) valstybių narių, Europos ekonominės erdvės (EEE) ar Šveicarijos piliečiai. Jie atvyksta į ES iš tokių šalių kaip Ukraina, Indija, Turkija, Nigerija, Baltarusija ar kt. Jiems taikomi griežtesni reikalavimai norint įsidarbinti. Trečiųjų šalių piliečiai gali dirbti ES, tačiau tik turėdami atitinkamą leidimą, kurį išduoda šalies, kurioje planuojama dirbti, institucijos. Reikalavimai skiriasi priklausomai nuo šalies, bet dažniausiai būtina: gauti darbo pasiūlymą iš darbdavio, turėti leidimą gyventi ir dirbti, atitikti kvalifikacinius reikalavimus, kartais – pateikti įrodymus apie pakankamas pajamas ir sveikatos draudimą.

Kai kurios ES šalys turi kvotų sistemas, kurios riboja tam tikrų profesijų ar darbuotojų skaičių iš užsienio. Dirbantys trečiųjų šalių piliečiai ES turi teisę į tokias pačias darbo sąlygas kaip ir šalies piliečiai: minimalų darbo užmokestį, saugią darbo aplinką, darbo valandų ir poilsio taisyklių laikymąsi, galimybę kreiptis į teismą dėl pažeidimų. Tačiau realybėje kai kurie darbuotojai vis dar susiduria su diskriminacija, išnaudojimu ar nelegaliu darbu, todėl ES šalys vis dažniau tikrina darbdavių veiklą. Dažniausi dokumentai, suteikiantys teisę dirbti ES: nacionalinis darbo leidimas – išduodamas konkrečios šalies institucijos; ES mėlynoji kortelė (EU Blue Card) – skirta aukštos kvalifikacijos specialistams (IT, inžinerijos, medicinos srityse). Ji suteikia teisę dirbti, gyventi ir persikelti į kitą ES šalį. Laikinas leidimas dirbti – dažnai išduodamas sezoniniams darbuotojams (žemės ūkyje, turizme).

Lietuva per pastaruosius metus tapo viena iš tų ES valstybių, kur sparčiai auga trečiųjų šalių piliečių įdarbinimas. Dažniausiai jie dirba transporto, statybų, logistikos ar pramonės srityse. Lietuvoje už trečiųjų šalių piliečių įdarbinimą atsakingos institucijos: Migracijos departamentas (leidimai gyventi), Užimtumo tarnyba (leidimai dirbti), Darbo inspekcija (kontrolė ir apsauga).

Atvykstantys iš Europos Sąjungos / EEE šalių piliečiai Lietuvoje gali dirbti laisvai – jiems nereikia specialių leidimų (pakanka deklaruoti gyvenamąją vietą, jei bus ilgiau nei 3 mėn.). Trečiųjų šalių piliečiams (ne ES) paprastai reikalingas leidimas gyventi su teise dirbti (laikinas leidimas gyventi, išduodamas migracijos institucijų). Darbdavys, norėdamas įdarbinti užsieniečių, turi gauti Užimtumo tarnybos sprendimą dėl užsieniečio darbo atitikties Lietuvos rinkos poreikiams (tam teikiami dokumentai apie kvalifikaciją, darbo patirtį ir kt.). Ši procedūra paprastesnė, jei profesija yra įtraukta į trūkstančių profesijų sąrašą – tuomet laikoma, kad tokių darbuotojų Lietuvoje trūksta ir įdarbinimas leidžiamas greičiau. Aukštos kvalifikacijos specialistai (turintys universitetinį išsilavinimą ar patirties ir gausiantys didesnę atlyginimą) gali gauti ES mėlynąją kortelę – tai leidimas laikinai gyventi ir dirbti Lietuvoje, supaprastinantis biurokratiją.

Trečiųjų šalių piliečiams procedūra tokia: darbdavys gauna Užimtumo tarnybos sutikimą, tuomet užsienietis kreipiasi į Migracijos departamentą dėl laikinojo leidimo gyventi (išduodama paprastai per 2–4 mėnesius), atvyksta su viza arba tiesiogiai atsiima leidimą Lietuvoje.

Atvykus dirbti į Lietuvą, pravartu susipažinti su vietinės darbo rinkos ypatumais. Didelė dalis lietuvių kalba angliškai (ypač jaunesni žmonės ir miestuose), tad tarptautinėse kompanijose ar IT sektoriuje užsieniečiai dažnai gali dirbti anglakalbėje aplinkoje. Visgi lietuvių kalbos mokėjimas labai praverčia: ir dėl kasdienio gyvenimo, ir dėl karjeros galimybių. Nuo 2026 m. įsigalioja naujas įstatymas, įpareigojantis visus klientų aptarnavimo srityje dirbančius asmenis mokėti lietuviškai bent A1 lygiu (<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/1baf2e72821e11ef84ff9693ecd03ff5>) Tai reiškia, kad, pavyzdžiui, dirbant padavėju, pardavėju, klientų konsultantu ar pan., privaloma išmokti pagrindus. Net ir pradinis lietuvių kalbos mokėjimas labai padeda integruotis: vietiniai gyventojai vertina pastangas kalbėti jų kalba ir mielai palaiko užsieniečius, bandančius kažką pasakyti lietuviškai.

Lietuvoje veikia nuolatinio mokymosi principas: gausu privačių kursų (programavimo, kalbų, verslo ir pan.), kuriuos galima lankyti savarankiškai. Daugelis darbdavių patys investuoja į darbuotojų kvalifikacijos kėlimą, siunčia į mokymus. Todėl atvykęs užsienietis ras palankią aplinką mokytis ar keisti karjeros kelią, tam yra institucinė pagalba ir finansinė parama. Be to, egzistuoja galimybės studijuoti universitetuose ar kolegijose programose anglų kalba, jei norima siekti aukštojo mokslo laipsnio Lietuvoje.

PRAKTINĖS UŽDUOTYS

1 užduotis. KAIP TEISĖTAI ĮSIDARBINTI LIETUVOJE?

Užduoties tikslas – suprasti, kokius žingsnius reikia atlikti norint teisėtai dirbti Lietuvoje.

Situacija: Esi trečiosios šalies pilietis (ne ES), nori dirbti Lietuvoje sunkvežimio vairuotoju.

Sujunk pateiktus žingsnius tinkama seka nuo pradžios iki įsidarbinimo:

- Gauti darbo pasiūlymą iš Lietuvos įmonės
- Gauti leidimą laikinai gyventi ir dirbti
- Atvykti į Lietuvą su viza arba leidimu
- Registruotis Užimtumo tarnyboje (jei reikia)
- Pradėti darbą įmonėje

2 užduotis. KOKIUS DOKUMENTUS REIKIA PATEIKTI?

Užduoties tikslas – įtvirtinti žinias apie dokumentus, reikalingus norint dirbti Lietuvoje.

Pasirink iš sąrašo 5 dokumentus, kurių dažniausiai prireikia norint dirbti Lietuvoje kaip trečiosios šalies piliečiui:

1. Pasas
2. Darbo sutartis / pasiūlymas
3. Lietuvos pilietybės pažyma
4. Leidimas gyventi arba viza (D)
5. Sveikatos draudimas
6. Užpildyta prašymo forma Migracijos departamentui
7. Studento pažymėjimas
8. Gyvenamosios vietos deklaracija Lietuvoje

3 užduotis. KUR KREIPTIS PAGALBOS?

Užduoties tikslas – susipažinti su institucijomis, kurios padeda užsieniečiams įsidarbinti Lietuvoje.

Sujunk situacijas su atitinkamomis institucijomis.

Situacija	Institucija
1) Nori sužinoti, ar gali dirbti pagal tam tikrą profesiją	Užimtumo tarnyba
2) Turi pateikti dokumentus leidimui gyventi ir dirbti	Migracijos departamentas
3) Nori įsitikinti, ar tavo darbo sutartis atitinka teisės aktus	Valstybinė darbo inspekcija (VDI)
4) Patiri diskriminaciją darbe dėl tautybės	Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba

2.2.4. Kelių eismo taisyklės

Bendri eismo kultūros bruožai Lietuvoje panašūs į daugelio Europos šalių, tačiau atvykus dirbti, gyventi ar mokytis ilgesnį laiką ir dalyvaujant eisme verta žinoti keletą dalykų:

- Lietuvos vairuotojai įpratę gerbti pėsčiuosius – sustoja prieš perėjas praleisti žmones. Pėstiesiems suteikiama pirmumo teisė, ir tai laikoma norma. Todėl būdami vairuotoju visada žiūrėkite, ar prie perėjos nėra žmonių. Būdami pėsčiuoju – įsitikinkite, kad vairuotojas stabdo, tačiau tikėtina, jog jus praleis.
- Visada turi būti įjungti artimieji žibintai dieną. Tiek mieste, tiek užmiestyje, ypač miško keliuose, tai padeda būti pastebėtam.
- Kaip ir visur, pasitaiko skubančių ar agresyvių manevruojančių vairuotojų, bet Lietuvoje policijai nuolatos vykdanč daug prevencijos programų situacija gerėja. Didžioji dauguma vairuotojų laikosi taisyklių – segi diržus, stipriai neviršija greičio, nestato automobilių kur papuola.
- Jei įvyko nedidelis auto įvykis, įprasta užpildyti eismo įvykio deklaraciją (specialią formą) be policijos, jei abi pusės sutaria.
- Lietuvoje veikia bendras pagalbos telefonas 112, kuriuo galima skambinti eismo įvykio ar pavojingos sveikatai situacijos atveju.

Vairuotojo pažymėjimų pripažinimas

Jei turite Europos Sąjungos (ES) arba Europos ekonominės erdvės (EEE) valstybės išduotą vairuotojo pažymėjimą, Lietuvoje juo galite naudotis be jokių papildomų formalumų.

Tapus nuolatinio Lietuvos gyventoju (t. y. gyvenant Lietuvoje bent 185 dienas per metus, dirbant) reikėtų pasikeisti užsienietišką pažymėjimą į lietuvišką. ES/EEE šalių pažymėjimai paprastai keičiami administracine tvarka (be egzamino), o ne ES pažymėjimų savininkams, priklauso nuo kilmės šalies, gali tekti išlaikyti teorijos ir praktikos egzaminus.

Greičio apribojimai

Lietuvoje leistinas greitis priklauso nuo vietovės ir kelio tipo. Numatyti standartiniai apribojimai (jei kelio ženklais nenurodyta kitaip):

- Gyvenvietėse (miestuose ir miesteliuose): 50 km/h – tai bazinis greičio ribojimas gyvenamose zonose, nebent kelio ženklas nurodo kitaip.
- Užmiestyje (ne gyvenvietėse): 90 km/h – maksimalus greitis bendro naudojimo užmiesčio keliuose.
- Automagistralėse (greitkeliuose) ir greituosiuose keliuose: šiltuoju metų laiku (balandžio 1 d. – spalio 31 d.) lengviesiems automobiliams leidžiama iki 130 km/h automagistralėse ir 120 km/h greitkeliuose.
- Šaltuoju sezonu (lapkričio 1 d. – kovo 31 d.) šie ribojimai sumažinami – abiejų tipų keliuose maks. 110 km/h.
- Turintiems mažiau nei 2 metų vairavimo stažą numatyti dar griežtesni apribojimai. Pradedantieji vairuotojai užmiestyje negali viršyti 80 km/h (vietoj 90 km/h), o automagistralėse – 100 km/h vasarą (vietoj 130 km/h) ir 90 km/h žiemą. Šie apribojimai nurodomi specialiu ženklu „klevo lapu“ ant automobilio, jei vairuoja pradedantysis.

Saugumas

Saugos diržų naudojimas yra privalomas visiems automobilio keleiviams – tiek sėdintiems priekyje, tiek gale. Keli esminiai punktai:

- Privalomi diržai: Vairuotojas ir visi keleiviai privalo prisisegti saugos diržus vos tik įsėdę į automobilį ir visos kelionės metu. Policija griežtai kontroliuoja šią taisyklę – nesegant diržo gresia bauda, nepriklausomai nuo to, kurioje sėdynėje sėdite.
- Vaikų vežimas: Vaikai iki 12 metų amžiaus (arba mažo ūgio, paprastai iki ~150 cm) turi būti vežami specialiose vaikų kėdutėse arba paaukštinimuose, atitinkančiuose jų ūgį ir svorį.

Didelė dalis vairuotojų ir keleivių paiso šių reikalavimų, o nesilaikantiems už pažeidimus skiriamos baudos. Todėl reikia įprasti visada segėti diržą vos įlipus į automobilį, net jei kitose šalyse tai nebuvo griežtai tikrinama.

Leistinas alkoholio kiekis kraujyje

Vairavimas apsvaigus yra viena didžiausių grėsmių eismo saugumui, todėl taikomi griežti alkoholio kiekio apribojimai:

- Patyrusiems vairuotojams: Maksimali leistina alkoholio koncentracija – 0,4‰. Net ir labai mažas alkoholio kiekis gali viršyti šią ribą, todėl rekomenduojama nevartoti alkoholio prieš sėdant prie vairo. Vairuotojui viršijus 0,4 promilės, jis laikomas neblaiviu ir pažeidžia įstatymą.
- Pradedantiesiems ir profesionaliems vairuotojams taikoma visiškai nulinė tolerancija (0,0‰). Jei vairavimo stažas mažesnis nei 2 metai arba vairuojate komercinę transporto priemonę (autobusą, sunkvežimį, taksį ir pan.), draudžiama bet kokia alkoholio koncentracija kraujyje. Tai reiškia, kad šie vairuotojai turi būti visiškai blaivūs – net mažos likutinės alkoholio dozės neleistinos.

Už vairavimą išgėrus baudžiama griežtai. Pavyzdžiui: jei viršysite leistiną alkoholio lygį, gresia didelė piniginė bauda, teisių atėmimas, o esant dideliame girtumui – net ir laisvės atėmimas. Pagal praktiką, stipriai neblaiviam vairuotojui bauda gali siekti kelis tūkstančius eurų, o teisė vairuoti atimama 3–5 metams.

Elgsena eisme, kelio ženklai, žieminės padangos

Lietuvoje eismas vyksta dešine kelio puse. Įprastai nereguliuojamose (be šviesoforo) sankryžose galioja „dešinės rankos“ taisyklė – t. y. jūs turite duoti kelią iš dešinės atvažiuojančiam automobiliui, jei nėra kitų ženklų.

Prie perėjos vairuotojas privalo sulėtinti ir prireikus sustoti, kad praleistų pėsčiuosius. Ypač tai galioja nereguliuojamoms perėjoms be šviesoforo – jei žmogus stovi prie perėjos ir laukia, vairuotojas privalo sustoti ir jį praleisti.

Įspėjamieji ženklai – trikampiai su raudonu apvadu. Draudžiamieji ženklai – apvalūs su raudonu apvadu („40“ – draudžiama važiuoti greičiau nei 40 km/h. Privalomieji ženklai – mėlyni apskritimai. Informaciniai ženklai – mėlyni arba žali stačiakampiai. Pagrindinio kelio ženklas – geltonas rombas (kryptimi į priekį) – žymi, kad jūs esate pagrindiniame kelyje (t. y. turite pirmumą nereguliuojamose sankryžose). Apverstas baltas trikampis (raudonu apvadu) – „Duoti kelią“ (jūs esate šalutiniame kelyje). STOP ženklas (aštuonkampis raudonas) – privaloma sustoti.

Jei atsikraustote į Lietuvą su savo automobiliu arba planuojate įsigyti transporto priemonę čia, būtina pasirūpinti jos registracija ir draudimu.

Laikinai galima važinėti užsienyje registruotu automobiliu. Jei automobilis registruotas ES šalyje, juo Lietuvoje leidžiama naudotis iki 180 dienų per kalendorinius metus be vietinės registracijos. Jei automobilis iš ne ES šalies, šis laikotarpis trumpesnis – iki 90 dienų per metus. Apsigyvenus Lietuvoje nuolat reikia registruoti automobilį. Registraciją atlieka valstybės įmonė „Regitra“. Registruojant reikia pateikti nuosavybės dokumentus, galiojančią techninę apžiūrą (techninę būklę patvirtinančią pažymą) ir įsigyti lietuviškus valstybinio numerio ženklus. Transporto priemonės turi periodiškai praeiti techninę apžiūrą. Lengvieji automobiliai paprastai tikrinami kas 2 metai.

Visi Lietuvoje eksploatuojami automobiliai privalo turėti galiojančią civilinės atsakomybės draudimą (privalomąjį vairuotojų civilinės atsakomybės draudimą). Tai draudimas, kuris atlygina kitų asmenų patirtą žalą įvykio atveju.

Lietuvoje žiemos būna šaltos, su sniegu ir ledu, todėl yra įstatymais numatyti privalomi reikalavimai žieminėms padangoms. Nuo lapkričio 10 d. iki kovo 31 d. visi lengvieji automobiliai privalo būti su žieminėmis padangomis (arba universaliomis padangomis su M+S/žieminėmis žymomis). Važinėti su vasarinėmis padangomis šiuo laikotarpiu draudžiama. Šis reikalavimas galioja ir motociklams/mopedams žiemos laikotarpiu (gruodžio 1 d. – kovo 1 d.). Žieminių padangų protektoriaus gylis turi būti ne mažesnis nei 3 mm. Nuo balandžio 1 d. iki lapkričio 9 d. galima važiuoti su vasarinėmis padangomis.

Baudos

Lietuvoje eismo taisyklių pažeidimai vertinami griežtai. Baudos gali būti didelės, taip pat taikoma baudos taškų sistema, o už rimtus nusižengimus atimama teisė vairuoti. Baudos dydis priklauso nuo viršyto greičio dydžio. Pavyzdžiui: viršijus greitį nežymiai (iki 10 km/h) dažnai apsiribojama įspėjimu arba nedidele (~10–15 €) bauda. Viršijus 20–30 km/h – bauda gali siekti ~60–90 €, viršijus 30–40 km/h – iki ~140–200 €. Viršijus leistiną greitį daugiau nei 50 km/h, paprastai skiriama maksimali bauda (galinti viršyti 400 €) ir atimama teisė vairuoti, pavyzdžiui, 1–3 mėnesiams ar ilgiau (priklausomai nuo aplinkybių). Už šviesoforo signalo nepaisymą (važiavimas per raudoną šviesą) gresia bauda (dažnai apie 60–90 €) ir baudos taškai. Jei toks pažeidimas padaromas grubiai (sukeliant avarijos situaciją) arba pakartotinai – gali būti atimtas vairuotojo pažymėjimas keliems mėnesiams.

Elektrinių paspirtukų naudojimas

Elektrinius paspirtukus leidžiama vairuoti asmenims ne jaunesniems kaip 16 metų. Elektrinio paspirtuko greitis viešajame eisme negali viršyti 20 km/h. Be to, važiuojant bendrame pėsčiųjų ir dviratininkų take ar šaligatviu pro pat pėsčiąjį, greitis turi būti ne didesnis kaip 7 km/h. Toks ribojimas padeda apsaugoti pėsčiuosius ir sumažinti eismo įvykių riziką. Elektriniu paspirtuku reikia važiuoti ten, kur pritaikyta dviračiams: dviračių takais, dviračių juostomis arba pėsčiųjų ir dviračių takais. Kai specialios infrastruktūros nėra, leidžiama važiuoti kelkraščiu, o kraštutiniu atveju – šaligatviu arba važiuojamąja kelio dalimi (gatve). Svarbu žinoti, kad draudžiama važiuoti automagistralėmis, greitkeliais ir per pėsčiųjų perėjas (kertant kelią reikia nultipti ir vestis paspirtuką). Vyresniems nei 18 metų asmenims šalmo dėvėjimas privalomas važiuojant važiuojamąja kelio dalimi (gatve), kitais atvejais suaugusiems jis nereikalaujamas, bet primygtinai rekomenduojamas jų saugumui. Elektrinis paspirtukas skirtas tik vienam vairuotojui – draudžiama vežti keleivius (antrą asmenį).

1 uždutis. KELIŲ EISMO TAISYKLIŲ TESTAS.

Užduties tikslas – patikrinti pagrindinių kelių eismo taisyklių žinias.

Kiekviename klausime pateikiami 3–4 atsakymų variantai (A, B, C, D), iš kurių tik vienas yra teisingas. Pasirinkite teisingą atsakymą.

Klausimai

1. Koks maksimalus leistinas greitis gyvenvietėje (miesto teritorijoje), jeigu nėra papildomų greitį ribojančių kelio ženklų?

- A) 50 km/h ☐
- B) 60 km/h ☐
- C) 40 km/h ☐
- D) 70 km/h ☐

2. Koks didžiausias leistinas greitis lengvam automobiliui automagistralėje žiemos laikotarpiu (lapkričio–kovo mėnesiais)?

- A) 130 km/h ☐
- B) 110 km/h ☐
- C) 90 km/h ☐
- D) 120 km/h ☐

3. Kas privalo segėti saugos diržus važiuojant automobiliu Lietuvoje?

- A) Tik priekinėse sėdynėse sėdintys asmenys (vairuotojas ir priekyje sėdintis keleivis) ☐
- B) Tik vairuotojas ☐
- C) Visi automobiliu važiuojantys asmenys (vairuotojas ir visi keleiviai) ☐
- D) Saugos diržų segėti neprivaloma, tai rekomendacinio pobūdžio reikalavimas ☐

4. Koks yra maksimalus leistinas alkoholio kiekis (promilėmis) vairuotojo kraujyje Lietuvoje?

- A) 0,4‰ ☐
- B) 0,0‰ ☐
- C) 0,5‰ ☐
- D) 0,8‰ ☐

5. Ar kitoje Europos Sąjungos šalyje išduotas vairuotojo pažymėjimas galioja Lietuvoje?

- A) Taip, galioja tol, kol nepasibaigęs jo galiojimo laikas ☐
- B) Galioja tik 90 dienų nuo atvykimo, vėliau reikia keisti ☐
- C) Ne, privaloma perlaikyti teorijos ir praktikos egzaminus Lietuvoje ☐
- D) Galioja tik su tarptautiniu vairuotojo leidimu (IDP) prie pažymėjimo ☐

6. Lygiareikšmių (nereguliuojamų) kelių sankryžoje nėra jokių pirmumo ženklų. Kam atiteks pirmumas tokioje sankryžoje?

- A) Transporto priemonei, atvažiuojančiai iš dešinės pusės ☐
- B) Transporto priemonei, atvažiuojančiai iš kairės pusės ☐
- C) Visada tiesiai važiuojančiam vairuotojui ☐
- D) Transporto priemonei, užimančiai daugiausia vietos kelyje ☐

7. Persikėlus gyventi į Lietuvą iš kitos ES šalies su joje registruotu automobiliu, per kiek laiko privaloma jį įregistruoti Lietuvoje?

- A) Per 6 mėnesius ☐
- B) Per 30 dienų ☐
- C) Per 90 dienų ☐
- D) Nereikia perregistruoti ES registruoto automobilio ☐

8. Kuriuo laikotarpiu Lietuvoje privaloma važinėti su žieminėmis padangomis?

- A) Nuo lapkričio 10 d. iki kovo 31 d. ☐
- B) Nuo lapkričio 1 d. iki balandžio 1 d. ☐
- C) Nuo gruodžio 1 d. iki kovo 1 d. ☐
- D) Nuo spalio 15 d. iki balandžio 15 d. ☐

9. Koks maksimalus leistinas greitis galioja teritorijoje, pažymėtoje specialiu gyvenamosios zonos kelio ženklu?

- A) 20 km/h ☐
- B) 30 km/h ☐
- C) 50 km/h ☐
- D) 15 km/h ☐

10. Privažiuojate nereguliuojamą pėsčiųjų perėją. Šalia jos ant šaligatvio stovi pėsčiasis, ketinantis pereiti gatvę. Kaip turėtumėte pasielgti?

- A) Sustoti ir praleisti pėsčiąjį, net jei jis dar neįžengė į perėją ☐
- B) Lėtinti nereikia – pėsčiasis turi pradėti eiti pirmas, tada sustosite ☐
- C) Duoti garso signalą, kad perspėtumėte pėsčiąjį neskubėti ☐
- D) Apvažiuoti pėsčiąjį išvažiuojant į priešpriešinę eismo juostą, jei nėra kitų automobilių ☐

11. Ar leidžiama vairuojant naudotis mobiliuoju telefonu?

- A) Taip, bet tik naudojantis laisvų rankų įranga ☐
- B) Taip, galima kalbėti prigludus telefoną prie ausies, jei trumpai ☐

C) Ne, jokiais atvejais negalima kalbėti telefonu vairuojant ☐

D) Leidžiama rašyti trumpąsias žinutes, bet negalima kalbėti ☐

12. Kada (kuriuo paros metu) privaloma važiuoti įjungus transporto priemonės žibintus (šviesas) Lietuvoje?

- A) Visą parą – ir dieną, ir naktį ☐
- B) Tik tamsiuoju paros metu (nuo sutemų iki aušros) ☐
- C) Nuo rudens iki pavasario (žiemos laikotarpiu), nepriklausomai nuo paros meto ☐
- D) Tik esant blogam matomumui dienos metu (rūkas, liūtis) ☐

13. Klausimas: Kuris teiginys teisingai apibūdina privalomąjį vairuotojų civilinės atsakomybės draudimą Lietuvoje?

- A) Jis padengia jūsų automobilio remonto išlaidas, jei sukėlėte eismo įvykį. ☐
- B) Jis privalomas pagal įstatymus ir padengia žalą, padarytą kitų eismo dalyvių turtui ar sveikatai, jeigu sukeliate eismo įvykį. ☐
- C) Jis galioja tik užsieniečiams (ne Lietuvos piliečiams), vairuojantiems Lietuvoje. ☐
- D) Jis padengia kitos transporto priemonės apgadėjimus, bet neapima nukentėjusių asmenų sužalojimų. ☐

14. Koks yra didžiausias leistinas elektrinio paspirtuko važiavimo greitis Lietuvoje?

- A) 25 km/val. ☐
- B) 20 km/val. ☐
- C) 30 km/val. ☐
- D) 15 km/val. ☐

15. Ar galima elektriniu paspirtuku važiuoti vežant kitą asmenį (keleivį)?

- A) Taip, jei keleivis yra vaikas (iki 7 metų amžiaus). ☐
- B) Taip, bet tik važiuojant dviračių taku. ☐
- C) Ne, paspirtuku gali važiuoti tik vienas žmogus. ☐
- D) Taip, jei važiavimo greitis neviršija 10 km/val. ☐

2.3. Sociokultūrinio šalies pažinimo kompetencija

Sociokultūrinio šalies pažinimo kompetencija yra vienas svarbiausių integracijos elementų, padedančių trečiųjų šalių piliečiams sėkmingai prisitaikyti prie Lietuvos visuomenės. Ši kompetencija apima gebėjimą suprasti ir gerbti šalies kultūrą, istoriją, papročius, vertybes bei socialines normas. Ji leidžia atvykusiems asmenims geriau orientuotis naujoje aplinkoje, kurti teigiamus santykius su vietiniais gyventojais ir jaustis visaverčiais bendruomenės nariais.

Trečiųjų šalių piliečiai dažnai atvyksta iš labai skirtingų kultūrinių aplinkų, todėl jiems svarbu pažinti Lietuvos tradicijas, šventes, elgesio normas ir visuomenės vertybes. Pavyzdžiui, pagarba įstatymams, sąžiningumas, punktualumas, tolerancija bei pagarba žmogaus orumui – tai pagrindinės socialinės vertybės, kurių laikymasis padeda lengviau įsiliesti į visuomenę. Taip pat svarbu suvokti Lietuvos istoriją ir kultūros paveldą – tai ugdo pagarbą šaliai, kurioje gyvenama.

Sociokultūrinis raštingumas apima ir gebėjimą tinkamai bendrauti skirtingose socialinėse situacijose. Žinojimas, kaip elgtis viešose vietose, darbe, mokykloje ar institucijose, padeda išvengti nesusipratimų ir stereotipų.

2.3.1. Lietuvos istorija ir geografija

Geografinė padėtis

Lietuva yra Šiaurės Rytų Europoje, Baltijos jūros rytinėje pakrantėje. Ji ribojasi su Latvija šiaurėje, Baltarusija rytuose ir pietuose, Lenkija pietuose ir Rusijai priklausančia Kaliningrado sritimi pietvakariuose, Vakaruose ribojasi su Baltijos jūra. Lietuvos teritorija užima apie 65 300 km², joje gyvena ~2,9 mln. gyventojų. Šalies sostinė ir didžiausias miestas – Vilnius.

Lietuvos kraštovaizdyje gausu upių ir ežerų – priskaičiuojama daugiau kaip 3000 ežerų, daugiausia susitelkusių rytų ir šiaurės rytų Lietuvoje.

Lietuvos klimatas – vidutinių platumų, pereinantis iš jūrinio į žemyninį. Žiemos gana šaltos ir sniegin-
gos (šalčiausio mėnesio vidutinė temperatūra žemesnė nei –3 °C), o vasaros – šiltos (šilčiausio mėne-
sio vidurkis apie +18 °C). Kritulių pakanka visus metus, tačiau daugiau jų iškrenta šiltuoju laikotarpiu.

Didžiausi miestai: Vilnius (sostinė, ~600 tūkst. gyv.), Kaunas (~300 tūkst. gyv.); Klaipėda (~150 tūkst. gyv.; jūrų uostas), Šiauliai (~100 tūkst. gyv.) ir Panevėžys (~90 tūkst. gyv.).

Istorijos apžvalga

Lietuvos teritorijoje žmonės gyvena nuo neatmenamų laikų – poledynmečiu čia apsigyveno baltų gentys. Pirmą kartą Lietuvos vardas paminėtas 1009 m. Kvedlinburgo metraščiuose. Viduramžiais susikūrė lietuvių genties branduolys, o XIII a. pradžioje ėmė formuotis Lietuvos valstybė. 1236 m. minima pirmojo valdovo Mindaugo pergalė prieš Kalavijuočių ordiną (Saulės mūšis), o 1253 m. Mindaugas karūnuotas Lietuvos karaliumi – tai laikoma oficialia Lietuvos valstybės susikūrimo data.

XIII a. pabaigoje – XIV a. Lietuva išaugo į didelę viduramžių valstybę. XIV a. viduryje Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė (LDK) buvo didžiausia valstybė Europoje – jos teritorija driekėsi nuo Baltijos iki Juodosios jūros. LDK apėmė dabartinės Lietuvos, Baltarusijos, didelės dalies Ukrainos, dalies Lenkijos ir Rusijos žemes. 1387 m. didysis kunigaikštis Jogaila (tapęs Lenkijos karaliumi) ir kunigaikštis Vytautas pradėjo Lietuvos krikštą, taip integruodami šalį į krikščioniškąją Europą.

1569 m. Lietuva sudarė Liublino uniją su Lenkija. LDK ir Lenkijos Karalystė susijungė į naują federacinę valstybę – Abiejų Tautų Respubliką. Ši sąjunga leido išlaikyti bendrą valdovą ir užsienio politiką, tačiau Lietuva išsaugojo atskirą teisę, išdą ir kariuomenę. Lietuvai teko nuolat kovoti su išorės priešais – kryžiuočiais vakaruose, Aukso Orda ir Maskva rytuose. 1410 m. Žalgirio mūšyje jungtinė lietuvių ir lenkų kariuomenė sutriuškino Kryžiuočių ordiną, taip galutinai sustabdydama veržimąsi iš Vakarų. Abiejų Tautų Respublika gyvavo 226 metus (1569–1795 m.). Valstybę valdė renkami karaliai, veikė bajorų seimas, 1791 m. priimta pirmoji Europoje rašytinė konstitucija. Vis dėlto laikui bėgant valstybė silpo dėl vidaus nesutarimų ir kaimyninių šalių (Rusijos, Prūsijos, Austrijos) spaudimo ir 1795 m. Lietuva atiteko Rusijos imperijai.

XIX amžiuje Lietuva buvo Rusijos imperijos sudėtyje ir neturėjo savarankiškumo. Caro valdžia siekė nutautinti kraštą – vykdė rusinimą, stiprino stačiatikybę, mažino lenkiškos ir lietuviškos kultūros įtaką. Nepaisydami pavojaus, lietuviai mėgino priešintis. 1830–1831 m. ir 1863–1864 m. kilo du dideli sukilimai prieš carinę priespaudą, kuriuose bajorija ir valstiečiai mėgino atkurti Abiejų Tautų Respublikos laisves. Sukilimai buvo numalšinti, o po 1863 m. sukilimo valdžia ėmėsi dar griežtesnių represijų. Buvo uždarytos lietuviškos mokyklos, uždrausta leisti ir platinti lietuvišką spaudą lotyniškais raidėmis. Šis spaudos draudimas tęsėsi 40 metų (iki 1904 m.) – lietuviški raštai galėjo būti leidžiami tik kirilica. Vis dėlto tautinė savimonė nesunykė: atsirado knygnešiai – slapti lietuviškų knygų nešėjai, rizikuodami gabendavę uždraustą literatūrą iš Prūsijos. XIX a. pabaigoje brendo tautinis atgimimas – lietuvių inteligentai leido laisvą lietuvišką spaudą užsienyje, kūrė kultūrines draugijas. Šios pastangos padėjo išlaikyti kalbą ir kultūrą, o palankiai susiklosčius tarptautinei situacijai, XX a. pradžioje tai atvedė prie nepriklausomybės siekio.

Pirmasis pasaulinis karas sudarė sąlygas atkurti Lietuvos valstybingumą. 1918 m. vasario 16 d. Lietuvos Taryba paskelbė Nepriklausomybės Aktą, kuriuo atkurta Lietuvos valstybė – Lietuvos Respublika. Tarpukario laikotarpiu (1918–1940 m.) Lietuva susiformavo kaip nepriklausoma valstybė. 1922 m. priimta demokratinė Konstitucija, išrinktas pirmasis prezidentas.

1940 m. Lietuvą okupavo Sovietų Sąjunga. Prasidėjo represijos: buvo suimta ir ištremta tūkstančiai žmonių, suvaržytos pilietinės teisės. 1941 m. Lietuvą užėmė į Sovietų Sąjungą įsiveržusi nacistinės Vokietijos kariuomenė. 1944 m. sovietai vėl įžengė į Lietuvą – šalis antrą kartą okupuota Sovietų Sąjungos ir ši okupacija tęsėsi beveik 50 metų iki 1990 m.

Pokario metais vyko ginkluotas partizaninis pasipriešinimas 1944–1953 m., kai miškuose besislapstantys „miško broliai“ priešinosi sovietų valdžiai. Partizaninis judėjimas numalšintas, žuvo ar buvo ištremta tūkstančiai žmonių. Sovietmečiu buvo vykdoma intensyvi rusifikacija, kolektyvizacija kaime, drausta laisva spauda, ribotos religijos praktikos. Nepaisant to, lietuviai išsaugojo tautinę tapatybę – slapta buvo švenčiamos tradicinės šventės, saugota lietuvių kalba šeimose. XX a. 8-ajame dešimtmetyje ėmė ryškėti disidentinis judėjimas.

1990 m. atkūrusi nepriklausomybę, Lietuva perėjo sudėtingą pereinamojo laikotarpio etapą – įvykdė ekonomines reformas, perėjo prie rinkos ekonomikos, integravosi į Vakarų politines struktūras. 2004 m. Lietuva įstojo į NATO ir Europos Sąjungą.

1 užduotis. KĄ ŽINOTE APIE LIETUVĄ?

Užduoties tikslas – įtvirtinti žinias apie Lietuvos istorijos ir geografijos pagrindinius faktus.

Pažymėkite teisingą atsakymo variantą arba atsakykite trumpai, jei klausimas atviras.

1. Kur yra Lietuva?

- a) Pietų Europoje
- b) Rytų Azijoje
- c) Šiaurės Rytų Europoje
- d) Pietų Amerikoje

☐
☐
☐
☐

2. Su kuriomis valstybėmis Lietuva turi sausumos sieną?

- a) Estija, Ukraina, Suomija
- b) Latvija, Baltarusija, Lenkija, Rusija
- c) Latvija, Vokietija, Švedija
- d) Rusija, Ukraina, Moldova

☐
☐
☐
☐

3. Kuris iš šių miestų yra Lietuvos sostinė?

- a) Kaunas
- b) Šiauliai
- c) Vilnius
- d) Klaipėda

☐
☐
☐
☐

4. Kokia klimato zona vyrauja Lietuvoje?

- a) Subtropinis klimatas
- b) Dykuminis klimatas
- c) Vidutinių platumų (jūrinio ir žemyninio) klimatas
- d) Atogrąžų klimatas

☐
☐
☐
☐

5. Kada pirmą kartą buvo paminėtas Lietuvos vardas?

- a) 1410 m.
- b) 1253 m.
- c) 1009 m.
- d) 1918 m.

☐
☐
☐
☐

6. Kas buvo pirmasis Lietuvos karalius?

- a) Vytautas Didysis
- b) Jogaila
- c) Mindaugas
- d) Gediminas

☐
☐
☐
☐

7. Kuriais metais Lietuva ir Lenkija sudarė uniją?

- a) 1410 m.
- b) 1569 m.
- c) 1795 m.
- d) 2004 m.

☐
☐
☐
☐

8. Kada Lietuva paskelbė Nepriklausomybę pirmą kartą?

- a) 1990 m. kovo 11 d.
- b) 1940 m. birželio 15 d.
- c) 2004 m. gegužės 1 d.
- d) 1918 m. vasario 16 d.

☐
☐
☐
☐

9. Kokiai sąjungai Lietuva priklauso nuo 2004 m.?

- a) NVS ir Šanchajaus organizacijai
- b) ES ir NATO
- c) NAFTA ir EFTA
- d) Tik Baltijos valstybių sąjungai

☐
☐
☐
☐

10. Įvardyk du svarbiausius Lietuvos geografinius bruožus (, upės, klimatas):

11. Paminėk du istorinius laikotarpius, kai Lietuva neturėjo nepriklausomybės:

2.3.2. Kultūra, kalba, tradicijos

Lietuvoje valstybinė kalba – lietuvių, priklausanti baltų kalbų grupei. Ji artima latvių kalbai, tačiau tarpusavyje šios dvi kalbos nėra suprantamos. Lietuvių kalba garsėja archajiškumu – ji laikoma viena seniausių indoeuropiečių kalbų, išsaugojusia daug senovinių elementų. Šiandien lietuviškai kalba apie 3 mln. žmonių Lietuvoje ir dar ~0,2 mln. diasporoje. Lietuvių kalba rašoma lotyniško pagrindo abėcėle.

Vienas svarbiausių Lietuvos simbolių – herbas Vytis, vaizduojantis baltą šarvuotą raitelį su kalaviju raudoname skyde. Vytis kilo iš senosios kunigaikščių antspauduose naudotos emblemos ir oficialiai įteisintas kaip herbas dar Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikais.

Valstybinė vėliava – tai trispalvė (horizontalios geltona, žalia ir raudona juostos).

Tautiška giesmė – taip vadinasi Lietuvos nacionalinis himnas, kurio žodžius ir muziką sukūrė Vincas Kudirka dar XIX a. pab. Šie simboliai įtvirtinti Lietuvos Konstitucijoje ir atspindi valstybės tapatybę bei istorinę atmintį.

Lietuviai puoselėja savitas tradicijas ir papročius, atspindinčius tiek senovinį baltų paveldą, tiek krikščioniškas įtakas.

Viena žinomiausių švenčių – Joninės (Rasos), sena vasaros saulėgrįžos šventė. Joninių naktį iš birželio 23 į 24 deginami laužai, pinami gėlių vainikai, ieškomas mistinis „paparčio žiedas“ – tikima, kad jį radęs įgis laimę. Taip žmonės švenčia ilgiausią metų dieną ir trumpiausią naktį, džiaugiasi gamtos vešėjimu.

Kita linksma tradicinė šventė – Užgavėnės, žiemos išlydėjimo diena prieš gavėnią, kuomet persirengėliai vaikšto po kaimus, deginama Morė (iškamša), kepami blynai – visa tai simbolizuoja žiemos varmą iš kiemo, kad greičiau ateitų pavasaris.

Kalėdos ir Velykos Lietuvoje taip pat minimos laikantis unikalių papročių: per Kūčias (Kalėdų išvakarės) šeimos sėda prie 12 patiekalų pasninko vakarienės, dalijasi kalėdaičiu linkėdami vieni kitiems santarvės; per Velykas marginami kiaušiniai, ridenami margučiai.

Dauguma Lietuvos gyventojų yra katalikai, todėl bažnytinės šventės ir sekmadienio tradicijos yra svarbi kultūros dalis. Vėlinės – tai rimties ir atminimo diena, švenčiama lapkričio 2-ąją, iškart po Visų šventųjų dienos (lapkričio 1 d.). Šią dieną lietuviai pagerbia mirusius artimuosius: lankosi kapinėse, uždega žvakutes, padeda gėlių, sutvarko kapus. Vakare kapinėse dega šimtai žvakučių – tai sukuria šiltą, ramų šviesos paveikslą, primenantį gyvųjų ir mirusiųjų vienybę.

Lietuvių kulinarinės tradicijos pasižymi gausiais ir sočiais patiekalais, dažnai gaminamais iš bulvių, mėsos, grūdų ir pieno produktų. Tradiciniai valgiai, tokie kaip cepelinai, šaltibarščiai, kugelis ar kasti-nys, atspindi istoriškai vyravusį kaimišką gyvenimo būdą.

Žymiausi tradiciniai patiekalai:

- ✚ Cepelinai – tai garsiausias ir labiausiai atpažįstamas lietuviškas patiekalas. Cepelinai yra dideli bulviniai kukuliai, įdaryti malta mėsa, varške arba grybais. Jie verdami ir patiekiami su grietinės ir spirgučių padažu. Šis patiekalas labai sotus ir dažniausiai valgomas žiemą, tačiau mėgstamas visus metus.
- ✚ Šaltibarščiai – tai ryškiai rožinė burokėlių sriuba, gaminama iš virto burokėlio, kefyro, agurkų, kiaušinių ir krapų. Ji valgoma šalta ir patiekama su karštomis virtomis bulvėmis. Šaltibarščiai – vienas mėgstamiausių vasaros patiekalų Lietuvoje, kuris atgaivina karštomis dienomis ir žavi neįprasta spalva.

- ✚ Juoda ruginė duona – vienas seniausių virtuvės simbolių. Ji yra tamsi, kvapni ir kiek rūgštelėjusi. Duona nuo senų laikų laikoma šventa – ją kepdavo su pagarba ir dažnai sakydavo maldą prieš pradėdant pjauti kepalą.
- ✚ Varškės patiekalai – labai populiarius lietuviškas produktas. Iš jos gaminami blynai, koldūnai su varške, sūreliai – maži šokoladu aplieti saldūs varškės batonėliai, mėgstami vaikų.
- ✚ Skilandis – tai tradicinis rūkytas dešros gaminytis, gaminamas iš maltos kiaulienos, česnako ir prieskonių. Jis džiovinamas ir rūkomas kelias savaites. Skilandis bei kiti rūkytos mėsos gaminiai dažnai patiekiami šventėse ar kaip užkandis prie duonos ir raugintų agurkų.

PRAKTINĖS UŽDUOTYS

1 užduotis. LIETUVOS VALSTYBĖS SIMBOLIAI.

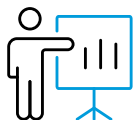
Užduoties tikslas – susipažinti su Lietuvos simboliais, kalba ir tradicijomis.

UŽDUOTIES EIGA.

- 1) Perskaityk faktus:
Lietuvių kalba – viena seniausių indoeuropiečių kalbų pasaulyje. Ji turi daug senovinių žodžių, kurie nedingę iš vartosenos daugiau nei 1000 metų.
- 2) Pasirink 5 lietuviškus žodžius, kurie tau skamba gražiai. Parašyk, ką jie tau reiškia (gali rašyti trumpai arba piešti simbolį).

- 3) Pasirink vieną Lietuvos valstybės simbolį ir nupiešk arba įklijuok jo paveikslėlį. Parašyk 2–3 sakinius, ką šis simbolis tau primena arba su kuo asocijuojasi tavo šalyje.

- 4) Pasirink vieną šventę ir parašyk 3–5 sakinius: kas tau įdomu ar keista šioje tradicijoje? Ar tavo šalyje yra kažkas panašaus?

2 užduotis. LIETUVOS TRADICINIAI MAISTO PATIEKALAI.

Užduoties tikslas – susipažinti su tradiciniais lietuviškais patiekalais, ugdyti kūrybiškumą.

UŽDUOTIES EIGA.

- 1) Pasirink vieną lietuvišką tradicinį patiekalą (cepelinai, šaltibarščiai, kugelis, juoda duona) ir surink apie jį informaciją:

Kokie yra pagrindiniai ingredientai?

Iš kur šis patiekalas kilęs (regionas, istorija)?

Kada dažniausiai valgomas – kasdien ar švenčių metu?

Ką šis patiekalas simbolizuoja lietuvių kultūroje?

- 2) Paruošk trumpą pristatymą (2–3 skaidrės) apie savo pasirinktą patiekalą, nurodant:

Patiekalo pavadinimą ir nuotrauką (ar piešinį).

Sudedamąsias dalis ir gaminimo būdą (trumpai).

Įdomų faktą ar tradiciją, susijusią su šiuo patiekalu.

- 3) Pasigamink pasirinktą patiekalą (namuose ar klasėje) ir nufotografuok rezultatą.

2.3.3. Lietuvos ekonomikos apžvalga ir galimybės darbo rinkoje

Lietuva – dinamiška, sparčiai besivystanti ekonomika, pastaruju metu auga nuosaikiai. Bendrasis vidaus produktas (BVP) 2024 m. padidėjo ~2,6%, pasiekdamas ~77,8 mlrd. 2025 m. laukiama ~2,6–2,9% BVP augimo, o 2026 m. – apie 3%, kurį skatina vidaus vartojimas ir eksporto paklausa. Pagrindiniai augimo varikliai – pramonė ir tam tikros paslaugų sritys (informacinės technologijos), kurios 2024 m. reikšmingai prisidėjo prie BVP didėjimo.

Nedarbo lygis Lietuvoje išlieka vidutinis – 2024 m. jis siekė ~7,1%. Tai rodo, kad darbo rinka subalansuota – bedarbių nėra itin daug, tačiau juntamas ir tam tikrų kvalifikuotų specialistų stygius. Tuo pat metu įmonės vis dažniau susiduria su darbo jėgos trūkumu tam tikruose sektoriuose: kvalifikuotų darbuotojų stoka riboja augimą.

Infliacija. 2023 m. kainų augimas tesiekė ~1–2%, o 2024 m. – apie 2,1%. 2025 m. stebimas infliacijos atsigavimas – prognozuojama ~2,7–3,5% metinė infliacija, kurią skatina didėjantys atlyginimai, brangstantys degalai ir paslaugos. Visgi kainų augimas išlieka nuosaikus. Gyventojų perkamoji galia toliau auga, kadangi algų didėjimas lenkia infliaciją – realus atlyginimų augimas stiprina namų ūkių vartojimą.

Užsienio prekyba. Lietuva yra atvira ekonomika – eksportas sudaro didelę BVP dalį. Dėl susilpnėjusios paklausos ir prekybos ribojimų 2023 m. lietuviškų prekių eksportas sumenko ~10%, 2024 m. – dar ~7,4%. Importo apimtys taip pat traukėsi (2023 m. –14,6%, 2024 m. –7,6%), atspindėdamos sumažėjusią energijos išteklių ir žaliavų paklausą. Vis dėlto 2025 m. tikimasi eksporto atsigavimo – prognozuojama, kad realus prekių ir paslaugų eksportas padidės apie 3%.

Lietuva tradiciškai daug eksportuoja perdirbtos naftos produktų, baldų, maisto produktų, chemijos pramonės gaminių, taip pat sparčiai auga aukštos pridėtinės vertės paslaugų (IT, transporto) eksportas. Pagrindinės rinkos – Europos Sąjunga (Vokietija, Latvija, Lenkija, Skandinavija), o dėl geopolitinių aplinkybių beveik nutrūko prekyba su Rusija ir Baltarusija.

Valstybės finansai valdomi gana drausmingai – 2024 m. viešųjų finansų deficitas siekė apie 1,5% BVP, valdžios skola ~40% BVP (viena žemiausių ES). Lietuva priklauso euro zonai nuo 2015 m., tad pinigų politika vykdoma per Europos Centrinį banką. Centrinio banko palūkanų normų kilimas 2022–2023 m. prislopino kreditavimą, bet 2025 m. pastebimos normų mažinimo tendencijos palengvina skolinimąsi ir investicijas.

Paklausiausios profesijos

Lietuvos darbo rinkoje juntamas didelis tam tikrų sričių specialistų poreikis. 2024 m. paklausiausių profesijų sąraše – labai įvairios kvalifikacijos darbuotojai. Trūksta ir nekvalifikuotų darbininkų (virtuvės pagalbininkų, krovikų, prekių pakuotojų, valytojų ir pan.), ir kvalifikuotų darbininkų bei amatininkų (ypač statybų sektoriuje – stalių, dailidžių, suvirintojų, elektrikų, santechnikų; taip pat transporto priemonių mechanikų, sunkvežimių ir autobusų vairuotojų). Taip pat nepakanka įvairių aukštos kvalifikacijos specialistų: informacinių technologijų (IT) sektoriaus profesionalų, inžinierių (mechanikos, elektros, statybos, chemijos), technikų, medicinos darbuotojų (gydytojų, slaugytojų), mokytojų, buhalterijų, socialinių darbuotojų, rinkodaros ir pardavimų specialistų. Šių profesijų atstovų paklausa didelė visoje šalyje – darbdaviai aktyviai ieško darbuotojų, o Užimtumo tarnyba skelbia tūkstančius laisvų darbo vietų šioms specialybėms. Daugiau nei 50% Lietuvos įmonių nurodo susiduriančios su darbuotojų trūkumu tam tikrose pozicijose, todėl kvalifikuoti specialistai (ypač turintys tarptautinės patirties ar unikalių įgūdžių) darbo gali rasti gana nesunkiai.

Vidutiniai atlyginimai. Pastaraisiais metais Lietuvoje ženkliai kilo ir darbo užmokestis. Vidutinis mėnesinis bruto („ant popieriaus“) atlyginimas 2024 m. viršijo 2,2 tūkst. € – palyginti, 2020 m. jis siekė ~1,52 tūkst. €. Tai reiškia, kad per ketverius metus vidutinė alga išaugo apie 42%. Sparčiai augantis atlygis didina Lietuvos patrauklumą darbuotojams – tiek vietos gyventojai, tiek atvykstantys užsieniečiai gali tikėtis gerėjančio pragyvenimo lygio. Minimali alga kyla kasmet (~924 € 2024 m., ~1038 € 2025 m.).

Atlyginimų lygis Lietuvoje ženkliai skiriasi tarp regionų. Didžiausi darbo užmokesčiai mokami sostinėje – Vilniuje: 2025 m. II ketvirtį Vilniaus miesto savivaldybėje vidutinis mėnesio bruto darbo užmokestis pasiekė ~2719 € (tai atitinka ~1600 € „į rankas“). Sostinės regiono (Vilniaus miesto ir aplinkinių rajonų) vidurkis 2025 m. buvo ~2633 € bruto. Kitų regionų atlyginimai pastebimai mažesni – Vidurio ir Vakarų Lietuvos (Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio ir kt. apskričių) vidutinis darbo užmokestis siekė ~2190 € bruto (apie 1360 € atskaičius mokesčius). Taigi, Vilniaus regione algos yra ~20–25% didesnės nei likusioje šalies dalyje.

Lietuvoje darbo savaitė įprastai 40 val., garantuojamos bent 20 darbo dienų apmokamos atostogos per metus, yra motinystės/tėvystės atostogos, minimalios algos reguliavimas ir kt. Darbuotojų teisės saugomos įstatymų, veikia ~300 profesinių sąjungų. Vis labiau populiarėja lankstus darbas – nuotolinio darbo galimybės. Lietuva 2023 m. įvertinta kaip 8-a patraukliausia šalis pasaulyje darbui nuotoliniu būdu, tad IT specialistai ir kiti gali dirbti iš namų ar pasirinktos vietos. Užsieniečiams darbo kultūra Lietuvoje paprastai būna gana artima Vakarų standartams: verslo aplinka moderni, daug kur vartojama anglų kalba (ypač tarptautinėse įmonėse), vertinamas punktualumas, pagarba susitarimams.

Svarbiausi sektoriai: IT, gamyba, logistika, statyba

Informacinių technologijų (IT) sektorius. Ši sritis Lietuvoje pastaraisiais metais išgyvena tikrą pakilimą. Informacijos ir ryšių technologijų (IRT) sektorius buvo sparčiausiai auganti ekonominės veiklos rūšis per pastaruosius trejus metus. 2024 m. jo indėlis į šalies BVP pasiekė ~5,4% – dvigubai daugiau nei prieš dešimtmetį. IT paslaugos ir produktai tapo svarbia eksporto dalimi: daugiau nei pusė (apie 53–68%) visų sektoriaus pajamų gaunama užsienio rinkose. Sektorius perėjo nuo vidaus telekomunikacijų prie inovatyvių IT sprendimų – klesti duomenų apdorojimo, programavimo, fintech, kibernetinio saugumo, žaidimų kūrimo įmonės. Lietuvių sukurtos platformos ir startuoliai („Vinted“, „Tesonet“, kt.) pritraukia investicijų ir sėkmingai konkuruoja globaliai. Atlyginimai IT srityje ženkliai lenkia šalies vidurkį (programuotojų algos dažnai 2–3 kartus didesnės už vidutines). Net ~8 tūkst. užsieniečių dirba Lietuvos IRT įmonėse (2024 m. duomenys), o specialistų poreikis toliau auga. Prognozuojama, kad iki 2035 m. IRT specialistų skaičius gali didėti ~48% – todėl kvalifikuoti IT profesionalai (taip pat iš užsienio) Lietuvoje itin laukiami.

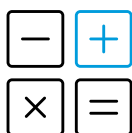
Gamybos (pramonės) sektorius. Pramonė tradiciškai yra Lietuvos ekonomikos stuburas – apdirbamoji gamyba sukuria ~20% BVP, o pramonės įmonėse dirba apie 18% visų darbuotojų. Sektorius labai įvairus: turime stiprią maisto ir gėrimų pramonę, plataus vartojimo prekių gamybą (medienos apdirbimas ir baldų gamyba, tekstilė, apranga), chemijos ir trąšų gamybą, elektronikos ir elektrotechnikos įmones, augantį gyvybės mokslų (biotechnologijų) sektorių ir kt. Taip pat išskirtinė pozicija tenka naftos produktų perdirbimui (Mažeikių naftos gamykla „Orlen Lietuva“ yra didžiausia Baltijos šalyse).

Gamybos sektoriuje nuolat reikalingi įvairūs specialistai – inžinieriai, technologai, kvalifikuoti operatoriai, taip pat gamybos linijų darbininkai. Ypač didelė paklausa mechanikų, suvirintojų, elektrikų, pramonės įrenginių operatorių. Į pramonės įmones dažnai integruojami ir užsieniečiai darbininkai, padedantys spręsti darbo jėgos trūkumo problemą. Sektoriaus ateities potencialas – perėjimas prie aukštesnės pridėtinės vertės gamybos (automatizacija, robotizacija, žaliaji pramonė). Valstybė skatina investicijas regionuose, kad pramonės augimas vyktų tolygiau visoje šalyje.

Logistikos ir transporto sektorius. Geografinė padėtis ir išvystyta infrastruktūra lėmė, kad Lietuva tapo tranzito ir logistikos centru tarp Rytų ir Vakarų. Transporto sektorius (kelių transportas, geležinkeliai, jūrų uostas Klaipėdoje, sandėliavimas) sukuria ~12% BVP, o Lietuvos vežėjai užima reikšmingą dalį Europos rinkoje. Ypač stipri yra tarptautinių pervežimų sritis: Lietuvos vilkikų parkas yra vienas didžiausių ES, o šalies įmonės gabena krovinius visoje Europoje. Pastaruoju metu logistikos sektoriui didelį iššūkį kelia profesionalių sunkvežimių vairuotojų trūkumas. Skaiciuojama, kad Lietuvoje šiuo metu trūksta apie 10–12 tūkst. tolimųjų reisų vairuotojų – tai ~12% visų reikalingų darbo vietų. Dėl šios priežasties kai kurios transporto įmonės netgi priverstos riboti plėtrą, nes negali rasti pakankamai vairuotojų. Įmonės aktyviai samdo užsienio vairuotojus – daug atvyksta iš Ukrainos, Baltarusijos, Tadžikistano ir kitų šalių.

Statybų sektorius. Statyba ir nekilnojamojo turto (NT) vystymas – dar viena svarbi ūkio šaka, jautri ekonomikos ciklams. Pastaruoju metu statybų sektorius patyrė svyravimų dėl kintančių palūkanų normų ir medžiagų kainų. 2025 m. matomas atsigavimas: mažėjant bankų palūkanoms, vėl įsibėgėja būsto paskolų išdavimas, daugėja NT pirkimo–pardavimo sandorių. Valstybė taip pat vykdo didelės vertės infrastruktūros projektus (kelių rekonstrukcijos, tiltų statybos, mokyklų, ligoninių modernizavimas), finansuojamus iš ES fondų, kas suteikia darbo statybos įmonėms. Statybų sektorius nuolat jaučia kvalifikuotų darbininkų stygių. Paklausūs mūrininkai, betonuotojai, stogdengiai, suvirintojai, apdailininkai, pastolių montuotojai, kranų operatoriai, tai pat statybos inžinieriai, darbų vadovai. Dalis statybininkų, ypač mažesniuose objektuose, atvyksta iš užsienio – šie darbuotojai padeda užpildyti spragą, ypač sezono metu. Stambesnės Lietuvos statybų bendrovės (ypač dirbančios tarptautiniu mastu) siūlo konkurencingus atlyginimus ir geras sąlygas, siekdamos pritraukti trūkstamus specialistus. Augimo potencialas statybose siejamas su būsto paklausos atsigavimu, didelėmis investicijomis į renovaciją (Lietuva vykdo senų daugiabučių modernizavimo programas) ir būsima Rail Baltica bei energetikos projektais.

PRAKTINĖS UŽDUOTYS

1 užduotis. KĄ ŽINOTE APIE LIETUVOS EKONOMIKĄ?

Užduoties tikslas – įsivertinti žinias ir supratimą apie Lietuvos ekonominę situaciją.

UŽDUOTIES EIGA.

Atsakykite į toliau pateiktus klausimus remdamiesi pateikta medžiaga.

1. Kokios ekonomikos šakos plėtojamos Lietuvoje?

2. Kokios populiariausios profesijos Lietuvos darbo rinkoje, kokių profesijų specialistų trūksta?

3. Koks vidutinis atlyginimas Lietuvoje, kokiuose ekonomikos sektoriuose jis didesnis, kodėl?

4. Palyginkite informacinių technologijų (IT) sektorių su apdirbamosios gamybos sektoriumi Lietuvos ekonomikoje. Remdamiesi pateiktais bei savarankiškai surinktais duomenimis, aptarkite abiejų šių sektorių situaciją (, augimo tempą, produkcijos ar pajamų pokyčius, darbuotojų skaičiaus tendencijas) ir pagrindinius iššūkius arba pasiekimus.

5. Įvardykite, kurios ekonomikos sritys Lietuvoje yra patraukliausios atvykstantiems užsienio darbuotojams, ir paaiškinkite, kodėl būtent šie sektoriai yra patrauklūs. Savo atsakymą pagrįskite remdamiesi pateikta arba savarankiškai surinkta informacija (, darbo rinkos poreikiais, augimo galimybėmis).

2 užduotis. KOKIE GEBĖJIMAI REIKALINGI UŽSIENIEČIUI NORINT ĮSIDARBINTI LIETUVOJE?

Užduoties tikslas – padėti besimokančiajam įsivardyti svarbiausius gebėjimus, kurie reikalingi norint sėkmingai dirbti Lietuvoje, ir įsivertinti savo pasirengimą darbo rinkai.

UŽDUOTIES EIGA.

1 žingsnis. Perskaitykite sąrašą gebėjimų ir pasirinkite 5, kurie, jūsų nuomone, yra svarbiausi įsidarbinant Lietuvoje. Pažymėkite juos.

Gebėjimas dirbti komandoje

Pagrindinės lietuvių kalbos žinios

Profesiniai įgūdžiai (elektriko, suvirintojo, IT ir kt.)

Gebėjimas prisitaikyti prie šalies taisyklių ir tvarkos

Punktualumas (tikslumas, punktualus atvykimas į darbą)

Gebėjimas bendrauti su kolegomis

Mokymasis darbo vietoje / tobulėjimas

Atsakomybės jausmas

Gebėjimas naudotis kompiuteriu / įrankiais

Gebėjimas laikytis darbo saugos taisyklių

2 žingsnis. Atsakykite į klausimus raštu (1–2 sakiniai kiekvienam).

a) Kodėl lietuvių kalbos žinios yra (arba nėra) svarbios norint įsidarbinti Lietuvoje?

b) Kurio iš pasirinktų gebėjimų tau šiuo metu trūksta labiausiai? Kaip galėtum jį sustiprinti?

c) Ar turi profesinius įgūdžius, pritaikomus Lietuvoje? Jei taip, kokius? Jei ne – ką norėtum išmokti?

3 žingsnis. Diskusija arba veikla dirbant poroje ar grupėje: palyginkite pasirinkimus su kitu dalyviu. Aptarkite:

1. Ar pasirinkote tuos pačius gebėjimus?

2. Kas jums abiem atrodo svarbiausia dirbant Lietuvoje?

3. Kuo panašios ar skiriasi jūsų patirtys?

2.3.4. Socialinių tinklų galimybės profesiniame gyvenime

Šiuolaikinėje visuomenėje socialiniai tinklai tapo neatsiejama kasdienio gyvenimo dalimi. Jie ne tik leidžia bendrauti, dalintis informacija ar palaikyti ryšius, bet ir atveria daugybę naujų galimybių profesiniame pasaulyje. Socialinių tinklų įtaka karjerai, darbo paieškai ir profesiniam tobulėjimui per pastarąjį dešimtmetį smarkiai išaugo. Šiandien beveik kiekvienas darbdavys ar įmonė naudoja socialines platformas tiek įvaizdžio kūrimui, tiek darbuotojų paieškai, todėl gebėjimas tinkamai jais naudotis tampa svarbia profesine kompetencija.

Vienas pagrindinių socialinių tinklų privalumų profesiniame gyvenime – galimybė kurti ir valdyti savo asmeninį įvaizdį. Socialinių tinklų platformos leidžia žmogui pristatyti save kaip kompetentingą, patikimą ir aktyvų specialistą.

Profesionaliai sutvarkytas profilis gali tapti tarsi skaitmeniniu gyvenimo aprašymu, kuris pasiekia potencialius darbdavius ar bendradarbius be tradicinių formalių priemonių.

Socialiniai tinklai iš esmės pakeitė būdą, kaip kuriami ir palaikomi profesiniai ryšiai. Jei anksčiau tinklaveika dažniausiai vyko renginiuose, konferencijose ar per asmeninius kontaktus, šiandien pakanka kelių paspaudimų internete, kad galėtume susisiekti su specialistais iš viso pasaulio.

Socialiniai tinklai leidžia užmegzti ryšius su savo srities ekspertais, gauti karjeros patarimų ar rasti mentorių. Be to, tinklaveika internete dažnai virsta realiomis bendradarbiavimo galimybėmis – verslo partnerystėmis, projektų ar darbo pasiūlymais.

Tinklaveika taip pat padeda plėsti profesinį akiratį. Sekdami savo srities lyderius ar organizacijas, galime greitai sužinoti apie naujausias tendencijas, technologijas ir pokyčius. Tai suteikia konkurencinį pranašumą, nes leidžia nuolat tobulėti ir prisitaikyti prie kintančios darbo rinkos.

Socialiniai tinklai tampa vis svarbesniu įrankiu darbo paieškos procese. Darbo skelbimai socialiniuose tinkluose dažnai pasiekia daug platesnę auditoriją nei tradiciniai kanalai.

Darbdaviai taip pat aktyviai tikrina kandidatų profilius socialiniuose tinkluose. Todėl labai svarbu, kad vieša informacija atspindėtų profesionalumą. Netinkami komentarai ar nuotraukos, gali neigiamai paveikti darbdavio sprendimą. Tuo tarpu atsakingai suformuotas viešas įvaizdis gali tapti pranašumu konkurencinėje darbo rinkoje. Be to, socialiniai tinklai leidžia kandidatuoti tiesiogiai, bendrauti su darbdaviais ar įmonių atstovais be formalių barjerų. Tai sukuria greitesnį ir asmeniškesnį įdarbinimo procesą.

Socialiniai tinklai taip pat veikia kaip nuolatinio mokymosi ir tobulėjimo priemonė. Tokiu būdu kiekvienas žmogus gali gilinti savo žinias savarankiškai, pasirinkdamas jam patogų laiką ir tempą.

Daugelis specialistų dalijasi savo patirtimi internete – rašo tinklaraščius, kuria mokomuosius kursus ar diskusijų grupes. Tokie veiksmai ne tik padeda kitiems, bet ir sustiprina autoriaus reputaciją, praplečia profesinį matomumą bei gali atverti naujas karjeros galimybes.

Socialiniai tinklai suteikia unikalią galimybę plėtoti verslą ir asmeninį prekės ženklą. Įmonės pasitelkia socialinius tinklus reklamai, ryšiams su klientais ir reputacijos formavimui. Tuo tarpu individualūs specialistai gali naudotis tomis pačiomis priemonėmis savo veiklos populiarinimui – pavyzdžiui, laisvai samdomi kūrėjai, dizaineriai ar konsultantai gali pasiekti plačią auditoriją be didelių reklamos išlaidų.

Nors socialiniai tinklai teikia daug privalumų, būtina atsižvelgti ir į galimas rizikas.

Pavyzdžiui, pernelyg asmenišką ar netinkamą turinį gali pakenkti profesinei reputacijai. Dar vienas pavojus – priklausomybė nuo socialinių tinklų ir laiko švaistymas, kurie gali mažinti produktyvumą. Todėl svarbu išmokti naudotis šiomis priemonėmis sąmoningai ir atsakingai. Tinkamai naudojant

socialinius tinklus galima sukurti stiprų profesinį įvaizdį, užmegzti vertingus ryšius, atrasti naujų galimybių bei nuolat tobulėti.

Lietuvoje socialinių tinklų naudojimas yra labai paplitęs – daugiau nei pusė gyventojų aktyviai veikia viename ar keliuose tinkluose. 2024 m. duomenimis Lietuvoje buvo apie 2,10 mln. socialinių tinklų vartotojų, kas sudarė ~77,6 % visos populiacijos. Populiariausios platformos Lietuvoje 2024 m. pradžioje: TikTok (18+) — ~934 000 vartotojų Facebook — ~1,60 mln. vartotojų (~59,1 % populiacijos).

Kaip apsaugoti nuo dezinformacijos

Šiandieninėje visuomenėje kiekvienas žmogus kasdien susiduria su milžinišku kiekiu žinių, naujienų ir nuomonių, sklindančių per žiniasklaidą ir socialinius tinklus. Tačiau kartu su informacijos gausa didėja ir dezinformacijos bei melagingų naujienų pavojus. Lietuva, kaip ir kitos Europos Sąjungos šalys, yra ypač pažeidžiama šio reiškinio dėl geopolitinės padėties, informacinių atakų bei socialinių tinklų įtakos. Todėl gebėjimas atpažinti ir atsispirti dezinformacijai tampa viena svarbiausių šiuolaikinio žmogaus kompetencijų.

Dezinformacija – tai sąmoningai klaidinanti informacija, kuri skleidžiama siekiant paveikti visuomenės nuomonę, sukelti sumaištį ar pasiekti politinių bei ekonominių tikslų. Skirtingai nuo paprasto netikslumo, dezinformacija platinama tyčia, dažnai naudojant manipuliaciją emocijomis, iškraipytus faktus ar konteksto praradimą.

Lietuvoje dezinformacijos šaltiniai dažnai siejami su propagandiniais kanalais, anonimiais socialinių tinklų profiliais ar net netikromis naujienų svetainėmis. Tokia informacija siekiama paveikti visuomenės požiūrį į valstybės institucijas, demokratinius rinkimus, NATO, Europos Sąjungą, ar karo Ukrainoje įvykius.

Pavojus slypi tame, kad klaidinama informacija greitai plinta, ypač kai ja dalijasi patys žmonės, nepatikrinę šaltinio.

Vienas iš svarbiausių būdų apsaugoti nuo dezinformacijos – kritiškai vertinti informacijos šaltinius. Prieš dalijantis naujiena ar ją tikint, verta užduoti kelis klausimus:

- Kas tai paskelbė? Ar tai oficialus, žinomas naujienų portalas, ar tai anoniminis puslapis?
- Kokie šaltiniai cituojami? Patikima informacija visada remiasi konkrečiais faktais, institucijomis ar ekspertais.
- Ar naujieną patvirtina kiti patikimi leidiniai? Jeigu apie tą patį įvykį praneša tik viena svetainė – tai gali būti ženklas, kad informacija iškraipyta.

Kritinis mąstymas – tai gebėjimas analizuoti, vertinti ir interpretuoti informaciją objektyviai. Gyvenant Lietuvoje, kur informacinis laukas dažnai tampa ir geopolitinių kovų arena, šis įgūdis yra būtinas.

Kritiškai mąstantis žmogus nepriima informacijos aklai – jis vertina kontekstą, šaltinį, tikrina faktus, pastebi emocinį turinį – dezinformacija dažnai siekia sukelti pyktį, baimę ar pasipiktinimą; ieško kelių nuomonių – analizuoja ne tik vieną, bet kelis informacijos šaltinius; moka atskirti nuomonę nuo fakto – suvokia, kada informacija pateikiama subjektyviai.

Socialiniai tinklai, tokie kaip „Facebook“, „Instagram“, „TikTok“ ar „X“, yra pagrindinė erdvė, kur dezinformacija plinta greičiausiai.

Dezinformacijos atvejų pavyzdžiai, susiję su užsieniečiais Lietuvoje, parodo, kad jais siekiama kurstyti neapykantą migrantams ar mažumoms, sėti nepasitikėjimą valstybės institucijomis ir ES, sukurti įtampą tarp bendruomenių.

1 užduotis. SOCIALINIŲ TINKLŲ NAUDOJIMAS PROFESINIAME KONTEKSTE.

Užduoties tikslas – išmokyti sąmoningai ir tikslingai naudotis socialiniais tinklais profesiniams tikslams – kurti savo profesinį įvaizdį, pristatyti kompetencijas, megzti ryšius bei saugiai komunikuoti internete.

UŽDUOTIES EIGA.

1. Analizės dalis.

Pasirinkite du populiarius socialinius tinklus ir trumpai aprašykite:

Kokioms profesinėms veikloms jie labiausiai tinka?

Kokią auditoriją galima pasiekti?

Kokius privalumus ir trūkumus jie turi profesiniame kontekste?

Raskite po vieną sėkmingą asmens ar įmonės pavyzdį, kuris profesionaliai naudojasi pasirinktu socialiniu tinklu.

Aprašykite, koku turiniu jie dalijasi (pvz., patarimai, projektai).

Kaip jie palaiko ryšį su sekėjais?

Koks įspūdis susidaro apie jų profesionalumą?

2. Praktinė dalis – profesinio įvaizdžio kūrimas

Atlikite šiuos žingsnius: Sukurkite arba atnaujinkite savo socialinio tinklo profilį (, LinkedIn, Facebook ar Instagram).

Įtraukite:

- ↳ Nuotrauką
- ↳ Trumpą aprašymą („Apie mane“)
- ↳ Išsilavinimą / veiklos sritį
- ↳ Įgūdžius ar pomėgius, susijusius su profesija
- ↳ Sukurkite vieną įrašą, kuris parodytų profesinius įgūdžius.

PAVYZDYS: Įrašas apie dalyvavimą savanoriškoje veikloje; apmąstymas apie profesinę temą („Ką išmokau atlikdamas praktiką...“).

Įvertink savo profilį kritiškai:

Ar jis atrodytų profesionaliai darbdavio akimis?

Ar asmeninė informacija dera su profesine tapatybe?

Ar tavo viešas turinys kuria teigiamą įspūdį?

3. Refleksijos klausimai. Atsakyk į trumpus klausimus (raštu arba diskusijoje klasėje):

Koks buvo didžiausias iššūkis kuriant profesinį įvaizdį socialiniame tinkle?

Ką naujo sužinojai apie save kaip būsimą (ar esamą) profesionalą?

Kaip socialiniai tinklai gali padėti karjeros tikslams?

Kaip planuoji kurti savo internetinį įvaizdį ateityje?

2 užduotis. KAIP ATPAŽINTI DEZINFORMACIJĄ?

Užduoties tikslas – išmokti atpažinti melagingą ar klaidinančią informaciją, ugdyti kritinį mąstymą ir gebėjimą pasirinkti patikimus šaltinius, suprasti, kaip veikia dezinformacija.

UŽDUOTIES EIGA.

1. Perskaitykite trumpą paaiškinimą apie dezinformaciją ir jos rūšis:

- 🔗 melagienos (*fake news*)
- 🔗 propaganda
- 🔗 sąmokslo teorijos
- 🔗 iškraipyti faktai ar kontekstas

Kodėl dezinformacija pavojinga? Kokiais būdais ji plinta (per socialinius tinklus, anoniminius puslapius, komentarus)?

2. Faktų tikrinimas.

Pasirinkite vieną naujieną, įrašą ar antraštę, kuri atrodo įtartina (gali būti iš socialinių tinklų, portalo ar naujienų grupės). Patikrinkite jos patikimumą pasitelkdamas faktų tikrinimo svetaines, : DebunkEU.org. Užpildykite faktų tikrinimo lentelę.

1. Kur buvo paskelbta naujiena?

Kas yra šaltinis (autorius, portalas, anoniminis puslapis)?

Ar yra nuorodų į oficialius faktus / institucijas?

2. Ar kiti patikimi šaltiniai praneša tą patį?

3. Kokių emocijų kelia turinys?

4. Ar naujiena pasitvirtino ar buvo melaginga?

PAVYZDŽIAI

„Lietuviai nemėgsta užsieniečių“	Socialiniuose tinkluose plito melagingi įrašai su netikrais komentarais apie neva įvykusius išpuolius prieš migrantus ar užsienio studentus. Tokie įrašai buvo sukurti tam, kad parodytų Lietuvą kaip rasistinę, nepakantumo kupiną šalį.
„Užsieniečiai platina ligas Lietuvoje (COVID-19 laikotarpiu)“	Pandemijos metu internete platinti melagingi pranešimai, kad „migrantai ir užsieniečiai atvežė virusą į Lietuvą“. Tyrimai rodo, kad tai buvo koordinuotos melagienos, skirtos skatinti neapykantą užsieniečiams.
„Užsieniečiai Lietuvoje – NATO šnipai“	Prokremliški kanalai teigė, kad Lietuvoje gyvenantys užsieniečiai, ypač iš Vakarų šalių, yra „žvalgybos tinklo dalis“. Tokiu būdu siekiama diskredituoti NATO buvimą ir užsieniečių bendruomenes Lietuvoje.

3. Metodinės rekomendacijos profesijos mokytojams

Šis modulis parengtas taip, kad profesijos mokytojai galėtų jį lanksčiai taikyti individualizuojant mokymosi procesą trečiųjų šalių piliečiams. Rekomenduojama:

1. PRADĖTI NUO DIAGNOSTIKOS

Įvertinti mokinių kalbos lygį, mokymosi įpročius, kultūrinius skirtumus ir teisinio raštingumo poreikius.

2. TAIKYTI MIŠRŲ MOKYMĄSI

Derinti teoriją su praktinėmis užduotimis, situacijų analize, diskusijomis, savirefleksija.

3. NAUDOTI SUPAPRASTINTĄ KALBĄ

Dalis trečiųjų šalių piliečių gali turėti ribotą kalbos supratimą – todėl rekomenduojama naudoti vizualus, pavyzdžius ir trumpus sakinius.

4. SKATINTI BENDRADARBIAVIMĄ

Darbas grupėmis padeda trečiųjų šalių piliečiams saugiau jaustis, dalintis patirtimi ir mokytis vieniems iš kitų.

5. ATSIŽVELGTI Į KULTŪRINIUS SKIRTUMUS

Kai kurie mokiniai gali vengti klausti, prieštarauti, kritikuoti – mokytojas turi tai įvertinti.

6. REGULIARIAI TAIKYTI REFLEKSIJĄ

Refleksiniai klausimai padeda trečiųjų šalių piliečiams suprasti savo pažangą ir stiprina savireguliaciją.

7. TEIKTI AIŠKŲ GRĮŽTAMĄJĮ RYŠĮ

Refleksiniai klausimai padeda trečiųjų šalių piliečiams suprasti savo pažangą ir stiprina savireguliaciją.

4. Šveicarijos gerosios praktikos elementai perkeliamų kompetencijų ugdyme

Šveicarijos profesinio mokymo sistema laikoma viena pažangiausių Europoje, o perkeliamų kompetencijų ugdymas yra esminė jos dalis.

REKOMENDUOJAMA REMTIS ŠIAIS PRINCIP AIS:

1. DUALINĖ SISTEMA

Mokymasis vyksta tiek darbo vietoje, tiek mokykloje. Perkeliamos kompetencijos ugdomos realiose situacijose.

2. KOMPETENCIJŲ PORTFELIS

Mokiniai nuo pirmos dienos kaupia įrodymus: refleksijas, užduotis, situacijų aprašus. Tai padeda matyti pažangą ir kelti tikslus.

3. MENTORYSTĖ

Kiekvienas mokinys turi darbovietėje mentorių, kuris padeda pritaikyti kompetencijas praktikoje.

4. SITUACIJŲ PAGRINDU PAREMTAS MOKYMASIS

Uždaviniai pateikiami kaip realios profesinės situacijos, kurias reikia išanalizuoti ir išspręsti.

5. KULTŪRINIO IR SOCIALINIO INTEGRVIMO AKCENTAS

Šveicarijos profesinio mokymo institucijos labai daug dėmesio skiria migrantų integracijai:

- papildomos kalbos pamokos,
- integracijos koordinatoriai,
- profesinės orientacijos konsultacijos.

Šiuos elementus rekomenduojama integruoti į Lietuvoje taikomą modulį tiek, kiek leidžia kontekstas.

5. Priedai

5.1 Šaltiniai ir literatūra

1. A. Bumblauskas, A. Nikžentaitis ir kt. (2007). *Lietuva. Valstybė, tauta, kultūra*. Vilnius: Tyto Alba.
2. CargoNews. (2025). <https://cargonews.eu/analitika/kur-visi-europoje-kritiskai-truksta-sunkvezi-miu-vairuotoju/#:~:text=Kur%20visi%3F%20Europoje%20kriti%C5%A1kai%20tr%C5%ABksta>
3. Citadele. (2025). „Citadele“ bankas: 2025 m. Lietuvos ekonomika augs sparčiausiai Baltijos šalyse. <https://www.cblgroup.com/lt/media/press-releases/2025/macro-forecast-2025/>
4. DebunkEU.org. <https://www.debunkeu.org>
5. Delfi.lt. *Melo detektorius*. <https://www.delfi.lt/news/melo-detektorius/>
6. Disinfo.eu. (2023). *Disinformation Landscape in Lithuania*. <https://www.disinfo.eu>
7. edutopia. (2015). *How People Learn: An Evidence-Based Approach*. <https://www.edutopia.org/blog/how-people-learn-evidence-based-paul-bruno>
8. European Commission. (2020). *EU Skills Profile Tool for Third Country Nationals*. <https://ec.europa.eu/migrantskills>
9. EUvsDiSiNFO. <https://euvsdisinfo.eu>
10. Gal į Lietuvą? <https://galilietuva.lt/gera-dirbti>
11. IOM Lietuvoje. <https://lithuania.iom.int/>
12. Keliauk Lietuvoje. <https://www.lithuania.travel/lt>
13. Learning Styles Online. <https://www.learning-styles-online.com/>
14. *Lietuvos geografija*. Vilnius: Lietuvos geografų draugija, 2020.
15. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/10c6bf-d07bd511e6a0f68fd135e6f40c/asr>
16. Lietuvos Respublikos Finansų ministerija. (2025). *Lietuvos ekonomika šiemet augs 2,6 proc., o kitąmet tikimasi paspartėjimo*. <https://finmin.lrv.lt/lt/naujienos/lietuvos-ekonomika-siemet-augs-26-proc-o-kitamet-tikimasi-paspartejimo-7Evu/>
17. Lietuvos Respublikos Seimas. (2004). *Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“*, Nr. IX-2206. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.232378/asr>
18. Lietuvos Respublikos Seimas. <https://www.lrs.lt/>
19. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. *Užsieniečių integracijos politikos gairės, Nacionalinis pažangos planas 2021–2030 m.*
20. Lietuvos Respublikos Susisiekimo ministerija. (2023). Nuo kitų metų – nauji reikalavimai elektrinių paspirtukų vairuotojams. <https://sumin.lrv.lt/lt/naujienos/nuo-kitu-metu-nauji-reikalavimai-elektriniu-paspirtuku-vairuotojams/#:~:text=Keli%C5%B3%20eismo%20taisykl%C4%97se%20nustatyta%2C%20kad,vaikus%20privalo%20pri%C5%BEi%C5%ABr%C4%97ti%20suaug%C4%99s%20asmuo>
21. Lietuvos Respublikos Valstybės saugumo departamentas. <https://vsd.lt>
22. Lietuvos žiniasklaidos portalai. *15min.lt*. <https://www.15min.lt/projektas/patikrinta-15min>
23. LRT. (2025). *Lietuvos BVP 2024 metais augo 2,6 proc. iki 77,8 mlrd. eurų*. <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2473344/lietuvos-bvp-2024-metais-augo-2-6-proc-iki-77-8-mlrd-euru?srsId=AfmBOoqhILFq8VbWWRM7CiqZRoLy3GrYcmZ38wDJJoJ5UjsHA3sO4f8XI>
24. Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. <https://migracija.lrv.lt/lt/>
25. OECD. (2021). *Making Integration Work: Skills and Labour Market Integration of Immigrants and Their Children*.
26. Oficialiosios statistikos portalas. <https://osp.stat.gov.lt>
27. SEB. *Naujausi Lietuvos ekonomikos ir finansų rodikliai*. <https://www.seb.lt/naujausi-lietuvos-ekonomikos-ir-finansu-rodikliai>
28. Valstybinės darbo inspekcija. <https://www.vdi.lt>
29. *Visuotinė lietuvių enciklopedija (VLE)*, Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras. <https://www.vle.lt/>
30. Wikipedia. *Lithuania*. English edition. <https://en.wikipedia.org/wiki/Lithuania>

5.2. Pavyzdiniai pamokų / užsiėmimų planai

1 pamoka. MOKYMOSI MOKYTIS KOMPETENCIJA

TEMA:	MANO MOKYMOSI STILIAI IR STRATEGIJOS
TRUKMĖ:	45 min.
TIKSLAS:	Padėti besimokantiejiems identifikuoti savo mokymosi stilių, suprasti jį lemiančius veiksnius ir pritaikyti tinkamas mokymosi strategijas.
UŽDAVINIAI:	Besimokantysis: ↳ atpažins savo mokymosi stilių; ↳ išbandys skirtingas mokymosi strategijas; ↳ įvardys asmeninius mokymosi stiprumus ir tobulintinas vietas.
PRIEMONĖS:	Lapeliai, rašikliai, mokymosi stilių klausimynas, lentelė „Mano mokymosi strategijos“.
PAMOKOS EIGA:	1. Įžanga (5 min.) Mokytojas pristato, kodėl svarbu pažinti savo mokymosi stilių. Trumpa diskusija: „Kada paskutinį kartą mokiausi efektyviausiai?“ 2. Mokymosi stilių klausimynas (10 min.) Besimokantieji pildo trumpą klausimyną apie savo mokymosi būdus. Rezultatus žymi lentelėje. 3. Strategijų išbandymas (15 min.) Trys strategijos: ↳ vizualinė (diagramos, spalvos), ↳ garsinė (skaitymas garsiai, paaiškinimas draugui), ↳ praktinė (modelių kūrimas, veiklos atlikimas). Besimokantieji išbando po vieną strategiją ir užrašo įspūdžius. 4. Refleksija (10 min.) Klausimai: ↳ Kuri strategija man tiko labiausiai? Kodėl? ↳ Kada taikysiu ją savo mokymesi? 5. Apibendrinimas (5 min.) Mokytojas aptaria, kaip pažintas stilius gali padėti mokytis Lietuvoje ir profesinėje veikloje.

2 pamoka. TEISINIO RAŠTINGUMO KOMPETENCIJA

TEMA:	DARBO SUTARTIS IR TEISĖS DARBO VIETOJE
TRUKMĖ:	45 min.
TIKSLAS:	Supažindinti besimokančiuosius su darbo sutarties pagrindiniais elementais ir darbuotojų teisėmis Lietuvoje.
UŽDAVINIAI:	Besimokantysis: ↳ atpažins pagrindinius darbo sutarties punktus; ↳ supras pagrindines darbuotojo teises ir pareigas; ↳ gebės identifikuoti neteisėtas situacijas darbo vietoje.
PRIEMONĖS:	Darbo sutarties pavyzdys (supaprastintas), situacijų kortelės, darbo kodekso išrašai.
PAMOKOS EIGA:	1. Įžanga (5 min.) Mokytojas paaiškina, kodėl darbo sutarties supratimas svarbus trečiųjų šalių piliečiams Lietuvoje. 2. Darbo sutarties analizė (15 min.) Darbas poromis su supaprastintu sutarties pavyzdžiu. Užduotis: Pažymėti 5 esminius sutarties elementus 3. Situacijų analizė (15 min.) Grupėms išdalijamos situacijos, : ↳ darbdavys nemoka už viršvalandžius; ↳ nenurodomos pareigos; ↳ darbdavys reikalauja dirbti be poilsio. Užduotis: ↳ ar situacija teisėta? ↳ kokių veiksmų gali imtis darbuotojas? 4. Refleksija (5 min.) Trumpas aptarimas: Kas buvo sunkiausia nustatant teisėtumą? 5. Apibendrinimas (5 min.) Pabrėžiama, kur Lietuvoje galima gauti pagalbą (Valstybinė darbo inspekcija, EURES, Migracijos informacijos centras ir t.t.).

3 pamoka. SOCIOKULTŪRINIO ŠALIES PAŽINIMO KOMPETENCIJA

TEMA:	LIETUVOS KULTŪRA, TRADICIJOS IR PROFESINĖ ETIKA
TRUKMĖ:	45 min.
TIKSLAS:	Padėti besimokantiejiems suprasti Lietuvos kultūrinės normos, profesinės etikos principus ir jų reikšmę darbo vietoje.
UŽDAVINIAI:	Besimokantysis: └ įvardys pagrindines Lietuvos kultūrinės normas ir elgesio taisykles; └ paaiškins, kaip jos taikomos darbo vietoje; └ analizuodamas situacijas gebės įvertinti kultūrinius nesusipratimus.
PRIEMONĖS:	Vaizdai, trumpi tekstai apie Lietuvos šventes, situacijų pavyzdžiai.
PAMOKOS EIGA:	1. Įžanga (5 min.) Klausimas: „Kas jums buvo netikėta Lietuvoje?“ (anoniminiai lapeliai → aptariama). 2. Kultūrinių normų pristatymas (10 min.) Trumpa medžiaga apie: └ punktualumą, └ tiesioginį bendravimą, └ lyčių lygybę, └ taisykles darbo vietoje, └ pagarba privatumui. 3. Situacijų analizė (15 min.) : └ Kolega vėluoja į susitikimą 20 min. └ Darbdavys tikisi, kad darbuotojas pasakys, jei nesupranta užduoties. └ Kolega atsisako priimti dovaną – ar tai nepagarba? Kiekviena grupė pateikia sprendimą ir paaiškina kultūrinės priežastis. 4. Kultūros žemėlapis (10 min.) Besimokantieji piešia savo kultūros ir Lietuvos kultūros palyginimą (, 3 skirtumai, 3 panašumai). 5. Apibendrinimas (5 min.) Mokytojas aptaria, kaip kultūrinis supratimas mažina nesusipratimus darbe.

5.3. Užduočių atsakymai

Tema 2.2.1. LIETUVOS POLITINĖ SISTEMA.

1 užduotis. Lietuvos politinė sistema.	1) b) 2) c) 3) c) 4) b) 5) c) 6) b) (su Seimo pritarimu) 7) c) 8) c) 9) b)
4 užduotis. Kada kreiptis į policiją?	1. Taip 2. Ne (Migracijos departamentas) 3. Taip 4. Taip (reikia pranešti policijai) 5. Ne (VĮ „Regitra“)

Tema 2.2.3. LAISVAS DARBO JĖGOS JUDĖJIMAS. UŽSIENIEČIŲ TEISINĖ PADĖTIS LIETUVOJE.

1 užduotis. Kaip teisėtai įsidarbinti Lietuvoje?	Teisinga seka: a → d → b → c → e
3 užduotis. Kur kreiptis pagalbos?	1) Užimtumo tarnyba 2) Migracijos departamentas 3) Darbo inspekcija 4) Lygių galimybių tarnyba

1 užduotis. Kelių eismo taisyklių testas.

1.	A	Miestuose (gyvenvietėse) visoms transporto priemonėms leidžiama važiuoti ne didesniu kaip 50 km/h greičiu
2.	B	Automagistralėse lengviesiems automobiliams žiemos mėnesiais (lapkričio–kovo) maksimalus greitis yra 110 km/h
3.	C	Pagal Kelių eismo taisykles visi vairuotojai ir keleiviai privalo būti prisisegę saugos diržus, nepriklausomai nuo to, kurioje sėdynėje sėdi
4.	A	Lietuvos įstatymai leidžia vairuoti, jei alkoholio koncentracija vairuotojo kraujyje neviršija 0,4‰ (0,4 promilės)
5.	A	Vairuotojo pažymėjimai, išduoti ES/EEE valstybėse, pripažįstami Lietuvoje ir jais galima naudotis iki pažymėjimo galiojimo pabaigos, papildomų egzaminų laikyti nereikia.
6.	A	Dešinės rankos taisyklė: lygiareikšmių kelių sankryžoje vairuotojas privalo duoti kelią iš dešinės atvažiuojančioms transporto priemonėms
7.	A	Persikėlus gyventi į Lietuvą, užsienyje registruota transporto priemonė laikoma nuolat įvežta į šalį. Tokią transporto priemonę būtina perregistruoti Lietuvoje per 6 mėnesius nuo gyvenamosios vietos deklaravimo dienos.
8.	A	Pagal nustatytus reikalavimus Lietuvoje žieminės padangos (pažymėtos M+S simboliu) yra privalomos nuo lapkričio 10 d. iki kovo 31 d.
9.	A	Gyvenamosiose zonose nustatytas ypač žemas greičio limitas – 20 km/h
10.	A	Vairuotojas privalo sustoti prieš pėsčiųjų perėją ir praleisti pėsčiąjį, ketinantį į ją įžengti. Reikia praleisti ne tik jau perėja einančius, bet ir prie perėjos laukiančius pėsčiuosius.
11.	A	Vairuotojams draudžiama naudotis mobiliuoju telefonu rankomis vairuojant – negalima skambinti, rašyti žinučių ar kitaip dėmesį skirti telefonui
12.	A	Lietuvoje visu paros metu privaloma važiuoti su įjungtomis šviesomis. Dieną gali būti naudojami dienos žibintai arba artimosios iesa – svarbu, kad automobilis būtų su įjungtomis šviesomis net ir šviesiu paros metu
13.	B	Lietuvoje privalomasis civilinės atsakomybės draudimas yra privalomas pagal įstatymą ir atlygina žalą nukentėjusiems eismo dalyviams – jų turtui ar sveikatai – jei eismo įvykio kaltininkas esate jūs, tačiau šis draudimas nepadengia jūsų automobilio sugadinimų ar jūsų asmeninių sužalojimų – jis skirtas nuostoliams nukentėjusiai pusei atlyginti.
14.	B	
15.	C	

Tema 2.3.1. LIETUVOS ISTORIJA IR GEOGRAFIJA.

1 užduotis. Ką žinote apie Lietuvą?

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
a)	b)	c)	c)	c)	c)	b)	d)	b)

KVALIFIKACIJŲ IR
PROFESINIO MOKYMO
PLĖTROS CENTRAS

Viršuliškių g. 103, LT-07196 Vilnius

Tel. +370 670 04 104

El. p. info@kpmc.lt

<https://kpmc.lrv.lt/>